

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра практичної психології

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Чаркіна О.А.

«_____» _____ 2025 р.

Реєстраційний № _____

«_____» _____ 2025 р.

МУЗИКОТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ЗПП-21
ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальності 053 Психологія
Сухої Марини Анатоліївни

Керівник к. психол. наук, доцент
Гергель Є.Л.

Оцінка:
Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів ____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

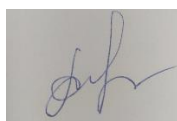
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, **Су́ха Марина Анатоліївна**, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис здобувача)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЩОДО РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	7
1.1. Аналіз феномену креативності у сучасних наукових дослідженнях....	7
1.2. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку.....	11
1.3. Психологічні аспекти музикотерапії як методу розвитку креативності в молодшому шкільному віці.....	14
Висновки до розділу 1.....	16
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ВПЛИВУ МУЗИКОТЕРАПІЇ НА РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	18
2.1. Організація емпіричного дослідження і його результати.....	18
2.2. Опис програми розвитку креативності засобами музикотерапії учнів молодшого шкільного віку.....	25
2.3. Оцінка ефективності впровадженої програми розвитку креативності молодших школярів засобами музикотерапії.....	30
Висновки до розділу 2.....	33
ВИСНОВКИ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	37
ДОДАТКИ.....	44
Додаток А.....	44
Додаток Б.....	45
Додаток В.....	46
Додаток Г.....	47
Додаток Д.....	48
Додаток Е.....	49

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному постіндустріальному інформаційному динамічному суспільстві є безліч можливостей для реалізації людиною своїх прагнень та життєвих планів. У будь-якій сфері діяльності сучасної особистості потрібен творчий підхід до вирішення завдань. Науковцями доведено, що суб'єкт з високим рівнем креативності швидше пристосовується до нових обставин і ефективніше долає перешкоди, легше адаптується та успішніше знаходить рішення в нестандартних ситуаціях. Формування всебічно розвиненої, гармонійної та цілісної особистості – одне з головних завдань сучасної освіти.

У процесі виховання дитини має велику вагу мистецтво. Саме мистецькі засоби сприяють становленню світогляду, духовному розвитку, закладають підґрунтя моральних та естетичних цінностей.

Музичне мистецтво відіграє велику роль у розвитку креативності особистості. Музикотерапія – одна з найновіших сучасних психотехнік, що може регулювати вплив різних видів музичної діяльності для профілактики, реабілітації, підвищення резервних можливостей організму людини, сприяє розвитку творчих здібностей.

Процес формування творчої, креативної особистості повинен відбуватися на всіх вікових етапах життя людини. Та період молодшого шкільного віку у цьому сенсі особливо цікавий для становлення та розквіту творчого потенціалу. Саме у музичній діяльності молодший школяр може задовольнити потребу у самовираженні.

Одна з форм роботи у закладах позашкільної мистецької освіти – уроки сольфеджіо, вокалу, хору та музичної грамоти. А музикотерапія, як варіативна складова позашкільної мистецької освіти, виступає як спосіб оптимізації виховної та творчої роботи на уроках з вокально-хорових та музично-теоретичних дисциплін.

Мета дослідження: дослідити психологічні аспекти музикотерапії як методу розвитку креативності учнів молодшого шкільного віку, описати технологію розвитку креативності засобами музикотерапії, розробити і впровадити програму розвитку креативності зазначеної вікової групи.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз феномену креативності у сучасних наукових дослідженнях.
2. Описати психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку.
3. Описати психологічні аспекти музикотерапії як методу розвитку креативності.
4. Дібрати діагностичний інструментарій та провести емпіричне дослідження рівня розвитку креативності у дітей молодшого шкільного віку.
5. Описати психологічні аспекти розвитку креативності засобами музикотерапії, розробити і впровадити програму розвитку креативності зазначеної вікової групи.
6. Оцінити ефективність впровадженої програми.

Об'єкт дослідження: розвиток креативних здібностей особистості.

Предмет дослідження: психологічні аспекти музикотерапії як методу розвитку креативності у дітей молодшого шкільного віку.

Програма дослідження включає методи:

- теоретичні: теоретичний аналіз науково-методичної літератури; узагальнення; синтез; систематизація;
- емпіричні: тест креативності Дж. Гілфорда; тест - опитувальник Г. Девіса; методика О. Дьяченко «Домалюй фігури» (за П. Торенсом); опитувальник креативності Дж. Рензулі;
- інтерпретаційні методи.
- методи математичної статистики.

Експериментальна база дослідження. Дослідження було проведено на базі П'ятихатської школи мистецтв. Вибірку дослідження склали учні

фортепіанного, вокального та естрадного відділу, других та третіх класів елементарного підрівня, віком від 7 до 9 років. Обсяг вибірки: 30 осіб.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота включає в себе вступ, два розділи, з висновками до кожного розділу, 5 таблиць, 5 рисунків, додаток, список використаної літератури, що складається з 65 позицій, загальні висновки та додатки. Загальна кількість сторінок кваліфікаційної роботи складає 68 сторінок, з них 37 – основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЩОДО РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Аналіз феномену креативності у сучасних наукових дослідженнях.

Особистість нашого часу – це високоінтелектуальний суб'єкт нового типу світогляду, який нестандартно підходить до вирішення будь яких задач, володіє інноваційними технологіями, орудує новими знаннями, навичками та вміннями. А у реаліях сучасного світу креативність – це вирішальний чинник успіху у різних життєвих вимірах – від наукових до мистецьких, що дозволяє особистості адаптуватися до змін й здійснювати розв'язання комплексних проблем. Розвиток креативності – це пріоритетний напрямок сучасної освіти.

До тлумачення поняття «креативність» використовуються різні підходи, які висвітлено у численних працях відомих вітчизняних та зарубіжних науковців.

У «Психологічній енциклопедії» поняття креативності визначається як «рівень творчої обдарованості та здатності до творчості, що проявляються у мисленні, спілкуванні та різних видах діяльності. Креативність є відносно стійкою характеристикою особистості. Загалом, у психології креативність розглядається як функція цілісної особистості, яка не зводиться лише до інтелекту і залежить від комплексу психологічних характеристик індивіда» – [44, с.47].

У психології творчості під «креативністю» розуміється наступне – «здатність до творчості, перетворення інформації у разі відмови від стереотипних способів мислення; незалежний фактор обдарованості» – [6, с. 351].

У сучасному психологічному словнику В. Шапар дає таке визначення цього поняття : «Креативність (від лат. creatura– створення) — здатність

породжувати незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації. Серед інтелектуальних здібностей виділена в особливий тип» –[51, с.225].

Видатний вчений Дж. Гілфорд пов'язує креативність саме з інтелектуальними здібностями, розглядає креативність як властивість особистості. У моделі інтелекту, створеній Дж. Гілфордом, інтелектуальні здібності згруповані за такими категоріями: конвергентне мислення, дивергентне мислення, пізнання, пам'ять, та оцінка. Розмежування мислення на конвергентне та дивергентне, який запропонував науковець, розмежовує поняття «творча обдарованість» та «інтелектуальна обдарованість» –[34]. Креативність за Дж. Гілфордом – це процес дивергентного мислення, яке має наступні властивості:

- здатність до виявлення і постановки проблем;
- спроможність до генерування великої кількості ідей;
- гнучкість ;
- оригінальність ;
- здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі;
- здатність до аналізу і синтезу[27].

Наукові праці Е. Торренса стосовно феномена креативності ґрунтувалися на концепції дивергентного мислення Дж. Гілфорда. Е. Торренс у своїх дослідженнях продовжив розгляд цієї проблеми, та окреслив такі параметри креативності, як гнучкість, легкість точність та оригінальність[28].

Вчений описує креативність як процес прояву чутливості до проблем, недостатність знань або дисбаланс у наявних знаннях, визначення проблем, пошуку рішення , висунення гіпотез, перевірок, змін повторного перевірення гіпотез, формулювання й повідомлення результату [34].

За «теорією інвестування» Р. Стернберга та Д. Лаверта креативна особистість визначається вмінням займатися ідеями, «купувати ідеї за низькою ціною», навіть якщо зустрічає нерозуміння, неприйняття і опір середовища, але все одно «продає їх за високою ціною». Науковці вважають ключовим

правильно визначити перспективи розвитку початкових ідей, їхню придатність для різних суспільних сфер та ймовірний попит. Неодмінною умовою прояву креативності є сприятливе творче середовище [31].

Основоположник гуманістичного напрямку у психології, американський вчений А. Маслоу трактує поняття « креативність» - як свободу, спонтанність, самоїсприйняття, завдяки яким особистість зможе повною мірою реалізувати свій потенціал на шляху до самоактуалізації. Маслоу вважає, через потребу у самоактуалізації особистість стає більш відкритою для соціуму , досконалою, спонтанною, з кращим почуттям гумору та незалежною від нижчих потреб. Креативність – це суттєвий аспект самоактуалізації. Відповідно до гуманістичної теорії, креативність – це якість, яка властива особистості від народження, але може зникнути у більшості людей під дією оточуючого середовища [28].

Ще один представник гуманістичного підходу у психології К. Роджерс вважав, що потреба у креативних особистостях зумовлена науковим та технічним прогресом у світі. А соціальна дезадаптація – це плата за відсутність творчого начала у людини, бо така людина є пасивною і культурно обмеженою, не може вирішити потік завдань, що диктує навколишнє середовище [6].

Згідно з А. Тейлором, у його праці «Природа творчого процесу» висвітлено п'ять рівнів креативних здібностей, а саме:

- рівень примітивної і/чи інтуїтивної експресії;
- академічний і науково-технічний рівень;
- рівень винахідництва;
- рівень інновацій;
- рівень геніальності.

Відповідно до цього, три перших рівні є досяжними для кожної людини за умови належної мотивації та цілеспрямованості. Проте останні два властиві людям, які мають здатність до натхнення або є винятково обдарованими, такими як генії [32].

Українські науковці також в свою чергу зробили великий внесок у вивчення феномену креативності.

Представник діяльнісного підходу у психології В. Моляко розуміє креативність як динамічний процес, що має безперервний розвиток, та під час активної діяльності розвивається та реалізується. Проявом креативності визначає творчість, що націлена на отримання нових ідей, знань та нових шляхів вирішення проблем. А щоб творчий потенціал людини зростав – потрібно постійно тренувати уяву, інтуїцію та дивергентне мислення [25].

Вченими С.Максименко, та С. Яланською розкрито зміст генетико-креативного підходу до визначення креативності особистості, її джерела активності, структурні компоненти та спрямованість, та визначена певна вихідна сила – «нужда», що має від початку характер креативності та зумовлює саморозвиток [20].

В.Павлюх підходить до тлумачення креативності у контексті особистісного підходу, що дає можливість розглядати цю властивість як явище, що динамічно розвивається протягом життя. Науковиця наголошує, що креативність – це загальна особистісна характеристика, яка в процесі творчості проявляється як здатність, що генерує низку цінних та новаторських продуктів і продуктивних методів їх застосування. Вона також включає вміння знаходити виходи з нестандартних ситуацій і розвивається за наявності сприятливих зовнішніх умов, протягом усього життя демонструючи високий рівень досягнень у різних сферах діяльності [31].

В. Павленко вважає, що креативність потребує творче середовище. Як що це середовище відсутнє – окремі компоненти креативності, які відповідають саме за творчий процес, не зможуть повною мірою взаємодіяти. Компенсацією творчого середовища може виступити мотивація, з якою тісно взаємодіє інтелект – це може підвищити рівень креативності [27].

Отже, тлумачення креативності має різні підходи. Існує низка наукових поглядів до визначення ролі креативності в особистісній структурі, її походження та особливості чинників розвитку. Феномен креативності

розглядається як властивість особистості, як творчі можливості, як творчий процес, як здатність до створення інновацій, як творчий потенціал особистості, як здібність людини до оригінального, неординарного мислення та поведінки тощо.

Проявляється креативність під час процесу творчості як уміння вирішувати нетипові завдання, спроможність ефективно діяти у непередбачуваних обставинах. А виховання творчої, креативної особистості – одна з головних задач освіти всіх рівнів та громадськості. Цей процес повинен відбуватися на всіх вікових етапах життя людини, та період молодшого шкільного віку має велике значення для цілеспрямованого становлення та розвитку креативних особистісних якостей молодшого школяра.

1.2. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку

Сучасне життя урізноманітнюється, ускладнюється та потребує від особистості не стандартних дій, швидкого орієнтування, гнучкості мислення, швидка адаптація до змін та інноваційний підхід до виконання. Розвиток креативності є найбільш ефективним саме в молодшому шкільному віці, оскільки це сенситивний період.

Хронологічними межами молодшого шкільного віку прийнято вважати період психічного розвитку дитини, який починається з 6-7 років, і триває до 10-11 років. Цей період зрілого дитинства пов'язаний із обов'язковим навчанням у початковій школі та представляє собою ключовий етап у розвитку дитини. Передумови формування готовності до навчання закладені у анатомо-фізіологічних особливостях розвитку молодшого школяра [46].

У молодшого школяра на цьому віковому етапі відбувається активний анатомо-фізіологічний розвиток всього організму. Морфологічне дозрівання лобного відділу великих півкуль головного мозку завершується до семи років, що створює сприятливе підґрунтя для цілеспрямованої вольової поведінки. На цьому віковому етапі рухливість нервових процесів зростає, що сприяє

збільшенню рівноваги між процесами збудження та гальмування, проте процес збудження ще довго займає домінуючу позицію, та зумовлює гіперемоційність молодших школярів [41].

Слід звернути увагу на те, що збільшується фізична витривалість через суттєві зміни, що відбуваються у органах та тканинах тіла молодшого школяра. Дрібні м'язи розвиваються дещо повільніше. Через це дітям не зручно виконувати рухи, які стосуються точної координації. Функціональний розвиток другої сигнальної системи призводить до того, що мова дитини молодшого шкільного віку стає такою ж значущою, як і для дорослої людини. Особливості нервової системи дитини молодшого шкільного віку хоч ще не дуже стійкі, але вже набувають схожості за своїми характеристиками з характеристиками нервової системи дорослих [48].

Початок шкільного навчання веде за собою зміну життя дитини молодшого шкільного віку. На думку Н. Токаревої та А. Шамне, для нового статусу школяра характерний обов'язковий, суспільно-контрольований, суспільно-корисний провідний вид діяльності – навчання, у процесі якого дитина набуває нових прав та обов'язків, що вимагає від неї узгодження своєї поведінки із системою правил та відповідальності вразі порушення цих правил [46].

Соціальна ситуація психічного розвитку молодших школярів залежить від зміни провідної ігрової діяльності дошкільного віку на навчальну, яка в свою чергу набуває суспільної значущості, ставить молодшого школяра в іншу роль у спілкуванні з дорослими та однолітками, модифікує сімейні стосунки та позначається на його самооцінці [40].

Суттєвими показниками сформованості учня молодшого шкільного віку до навчання є основні новоутворення, що постають важливими критеріями переходу до середньої ланки загальноосвітньої школи. Науковці виділяють наступні центральні новоутворення:

- довільність психічних процесів;
- рефлексія;

- внутрішній план дій;
- теоретичне мислення;
- уміння організувати навчальну діяльність;
- суб'єктність [41; 46].

Ці новоутворення у молодшому шкільному віці ще сформовані недостатньо, проте дитяча психіка завдяки цим новоутворенням досягає необхідного рівня розвитку для навчання як у основній загальноосвітній школі молодшої і середньої навчальних ланок так і позашкільних закладах середньої освіти.

Вік молодшого школяра – період перетворень і позитивних змін. Значущості набуває рівень досягнень, які здійснила дитина у цей віковий період. В. Павленко, спираючись на думку В. Сухомлинського, В. Клименко та інших науковців, зазначає що становлення та розвиток креативності потрібно починати саме з молодшого шкільного віку, коли закладається підґрунтя, що визначає творчий успіх або неуспіх особистості у майбутньому. Оскільки стереотипні, шаблонні мислення та дії ще не домінують у дітей молодшого шкільного віку, можливість засвоєння ними креативних способів діяльності, мислення та поведінки, мають фундаментальне значення. Такі властивості особистості дитини молодшого шкільного віку, як відкритість до нового, емоційність, яскрава уява, допитливість сприяють розвитку креативності. У вузькому сенсі креативність визначається науковцями як загальна здатність до творчості [29].

На розвиток креативності особистості молодшого школяра впливають різні види учбової діяльності, які стосуються як навчання у загальноосвітній школі так і в інших позашкільних навчальних закладах, наприклад, школах мистецтв. Інтерес молодшого школяра до різних видів арт - діяльності таких як хореографія, малювання, заняття музикою, ліплення зумовлений не тільки доступністю і привабливістю цих занять, а й особливостями молодшого шкільного віку [40].

Музичне мистецтво значною мірою сприяє розвитку креативності у молодших школярів, а музикотерапія – це форма терапії, в якій музика може використовуватися для покращення фізичного, емоційного, соціального та психологічного благополуччя і здоров'я учнів, а також для становлення та підвищення креативних здібностей дитини молодшого шкільного віку.

1.3. Психологічні аспекти музикотерапії як методу розвитку креативності в молодшому шкільному віці

Споконвік універсальна мова музики була засобом вираження та спілкування. Науковці активно досліджують різноманітні аспекти впливу музичного мистецтва на фізичне тіло та психіку людини, звертаючи увагу на емоційну сферу.

Музикотерапія – це контрольоване використання музики, застосування мелодій і музичних звуків для лікувальних, реабілітаційних цілей, та у вихованні особистості. А у процесі становлення та розвитку креативності молодшого школяра застосування музично – терапевтичних вправ є ефективними методами роботи [8, 10].

Аналізуючи праці зарубіжних та вітчизняних вчених, В. Драганчук висвітлює теоретичні концепції, що пояснюють дію музики як психотерапевтичного прийому, а саме:

- асоціативістська – основою музики є окремі елементи, які є основною дією музики, оскільки причина їх виникнення – асоціації, що виникають з певними переживаннями;
- гештальтпсихологічна концепція використовує цілісний образ (цілісність музичних засобів);
- психоаналітична концепція пояснює наявність у музичних творах сексуальних символів, бачить мистецтво як сублімацію;

- за теорією психічного резонансу музика є відображенням через гармонічні та мелодичні побудови деяких форм психічного життя людини[7].

Про досягнення сучасних науковців у галузі музикотерапії говорить К. Щедролосоєва, та наголошує, що дослідження методу музикотерапії довели важливість позитивного впливу музичного мистецтва на інтелектуальні здібності, психологічний та фізіологічний стан людини. Музика сприяє розвитку комунікативності, перцептивності, сугестивності, емоційної стабільності та креативності особистості. При переключенні у сферу мистецтва позитивні емоції гальмують негативні, що приводить до зниження стресу та стабілізації емоційного стану [53].

Поняття «музикотерапія» означає «зцілення музикою» та має греко-латинське походження. З 2003 року музикотерапія визнана офіційним методом лікування, що користується музикою як корекційним засобом та як провідним фактором впливу [42].

Згідно з Л. Кузьмінською, музикотерапія цілеспрямовано впливає на:

- активізацію емоційних процесів у вигляді процесів стимуляції , які викликають інтрапсихічний аналіз конфліктів та способи усунення конфліктів; – на посилення соціально – комунікативних взаємодій на вербальному та невербальному рівнях;
- розвиток та диференціація здатності до естетичних переживань;
- регуляцію та корекцію розладів, що виникають через порушення взаємодії психіки та вегетативної нервової системи [16].

На думку Н. Квітки музикотерапія як метод сприяє створенню наступного асоціативного ряду: мистецтво – творчість – переживання – творчість. Поняття «творчість» тотожне поняттю «креативність». А креативна людина може знайти вихід з будь якої складної ситуації, відмовитися від загальноприйнятого світогляду, діяти відповідно своїх інтересів. Творчість – адаптаційний спосіб апеляції до внутрішніх сил людини [10].

О. Колпакчи виділяє наступні форми музикотерапії:

- активну, яка є активною, корекційно – спрямованою діяльністю, що включає в себе гру на музичних інструментах, спів, відтворення, фантазування, імпровізацію. Активна форма музикотерапії може бути індивідуальною (вокальне та інструментальне соло) та груповою (ансамбль, хор);
- пасивну або рецептивну, коли йде мова про прослуховування музики;
- змішану або інтеграційну, коли до музикотерапії додаються інші форми арт- терапії. У рамках музикотерапії застосовуються такі види діяльності, як сприйняття, виконання та творчість [12].

Стосовно креативного розвитку молодших школярів засобами музики ми погоджуємось з думкою Л. Степанової, яка зауважує, що варто починати якомога раніше на основі якісного музичного матеріалу, який здатний збудити креативність мислення дітей, у спільній музично - творчій діяльності розвивати інтелект, імпровізаційні здібності, спонтанність, уміння взаємодіяти тощо [43].

Музикотерапія сьогодні є потужним інструментом, який здатний вирішувати розвивальні завдання, активно впливати на становлення особистості. Поєднання музики з психотерапевтичними методами відкриває нові горизонти для саморозвитку та самореалізації.

Музикотерапія передбачає використання музично – творчої діяльності, у процесі якої формуються специфічні музичні здібності, що впливають на розвиток креативності, найоптимальніший період для становлення якої є молодший шкільний вік.

Висновки до розділу 1.

1. У процесі теоретичного аналізу наукової літератури було визначено, що важливим аспектом у сучасному житті є питання становлення креативної особистості. Творчі, нестандартно мислячі люди є важливим рушієм у розвитку суспільства. Вони здатні на новий, креативний підхід до вирішення

будь яких задач, мають творчий потенціал, та генерують нові ідеї, роблячи свій вклад у майбутнє нашої держави.

2. Креативність – властивість особистості, її творчі можливості. Також це процес творення нового, здатність до неординарного мислення та поведінки. Креативність проявляється в умінні знаходити рішення у нестандартних ситуаціях під час творчого процесу.

3. Розвиток креативності – складний, багатогранний процес, який відбувається протягом всього життя. Цій темі присвятили свої дослідження вітчизняні та зарубіжні вчені різних наукових галузей, які у своїх численних працях висвітлили різні підходи до тлумачення феномену «креативності» та по різному визначають її місце в структурі особистості, джерела та умови її розвитку та розглядається як властивість особистості, як творчі можливості людини, динамічний процес творення і вміння створювати щось унікальне, як творчий потенціал особистості, як здібність людини до оригінального, неординарного мислення та поведінки, як вміння генерувати нові ідеї, як потенціал до інновацій тощо.

4. Молодший шкільний вік займає важливе місце у процесі становлення людини як особистості, та є сенситивним періодом для становлення креативності, є періодом перетворень і позитивних змін.

5. Музичне мистецтво відіграє важливу роль у розвитку особистості молодшого школяра, а музикотерапія як метод – це форма терапії, в якій музика може використовуватися для покращення фізичного, емоційного, соціального та психологічного благополуччя і здоров'я учнів, а також для становлення та підвищення креативних здібностей дитини молодшого шкільного віку.

6. Музикотерапія – це метод контрольованого використання музики, застосування засобів музичного мистецтва у лікуванні, реабілітації та вихованні особистості, що сьогодні є потужним інструментом, який здатний формувати специфічні музичні здібності, які в свою чергу впливають на розвиток креативності молодшого школяра.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ВПЛИВУ МУЗИКОТЕРАПІЇ НА РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Організація емпіричного дослідження і його результати

Констатувальний етап дослідження мав за мету виявити вихідний рівень розвитку креативності членів досліджуваної групи. З метою визначення креативності дітей молодшого шкільного віку нами була укладена комплексна програма діагностичного обстеження учнів П'ятихатської школи мистецтв. Вибірку дослідження склали учні фортепіанного, вокального та естрадного відділу, других та третіх класів елементарного підрівня, віком від 7 до 9 років. Обсяг вибірки: 30 чоловік.

Період дослідження: лютий – квітень 2025 р.

Емпіричне дослідження (констатувальний етап) включало такі методики:

1. Тест креативності Дж. Гілфорда [18, с.348-362].
2. Тест-опитувальник Г. Девіса [29, с.122].
3. Методика О. Дьяченко «Домалюй фігури» (за П. Торенсом) [29, с.95-96].
4. Опитувальник креативності Дж. Рензулі (автори Дж. Рензулі, Р. Хартман) [35].

1. *Тест креативності Дж. Гілфорда* – проєктивна методика, що досліджує фактори креативності швидкість, гнучкість, оригінальність. Учням було запропоновано тестовий бланк зі стимульним матеріалом – намальованими фігурами (додаток А). Завдання для досліджуваних - придумати якомога більше назв фігурам, та записати їх. Час виконання – 10 хвилин. Результати виконання тесту оцінюються в балах за трьома показниками:

- швидкість (легкість, продуктивність) – цей фактор визначається загальним числом відповідей та характеризує швидкість креативного мислення. За кожну відповідь дається 1 бал. Всі бали сумуються.

$$B = n$$

Б – швидкість, n – число відповідей;

- гнучкість – фактор рухливості креативного мислення, який відображає здатність швидко перемикатися між ідеями та вимірюється кількістю різних категорій відповідей, наданих учасниками дослідження. За кожну неповторювану категорію дається 3 бали.

$$\Gamma = 3m$$

Γ - показник гнучкості, m - число кількості груп.

- оригінальність – показник нестандартності підходу до проблеми, що визначається кількістю унікальних відповідей, не звичним використанням елементів та оригінальністю структури рішення. За оригінальну відповідь дається 5 балів.

$$O_p = 5k$$

O_p - показник оригінальності, k - кількість відповідей.

Результати розраховувались за такою формулою:

$$T = B + \Gamma + O_p = n + 3m + 5k$$

Результати представлені у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Результати за методикою «Тест креативності Гілфорда».

№ з/П	Ім'я учня	Фактор швидкості	Фактор гнучкості	Фактор оригінальності	Загальний результат
1.	Анна П.	$n=9$	$m=6$	$k=10$	$T=15$
2.	Інна О.	$n=7$	$m=3$	$k=5$	$T=15$
3.	Євген Х.	$n=7$	$m=0$	$k=0$	$T=7$
4.	Аделіна Г.	$n=6$	$m=3$	$k=0$	$T=9$
5.	Єгор М.	$n=10$	$m=9$	$k=5$	$T=24$
6.	Аріна П.	$n=6$	$m=0$	$k=0$	$T=6$
7.	Регіна К.	$n=5$	$m=0$	$k=0$	$T=5$
8.	Анна А.	$n=6$	$m=0$	$k=0$	$T=6$

Продовження таблиці 2.1.

9.	Софія Ч.	n=8	m=3	k=5	t=13
10.	Микола П.	n= 9	m=3	k=5	t=17
11.	Катерина Б.	n=2	m=0	k=0	t=2
12.	Давид Щ.	n=3	m=0	k=0	t=3
13.	Ельвіра Л.	n=5	m= 0	k=0	t=5
14.	Владислав Б.	n=8	m= 6	k=15	t= 29
15.	Поліна Ф.	n= 6	m=3	k=5	t= 14
16.	Павло Д.	n= 5	m=0	k=5	t=10
17.	Вєра Б.	n=6	m=0	k=5	t=11
18.	Софія Д.	n= 4	m=3	k=5	t=12
19.	Софія Я.	n= 7	m= 6	k=10	t= 23
20.	Марія П.	n= 5	m= 3	k=5	t= 13
21.	Дарія П.	n= 6	m=3	k=5	t=14
22.	Маргарита М.	n= 6	m=0	k=0	t=6
23.	Олександра Р.	n= 8	m=3	k=5	t=16
24.	Євгенія К.	n= 4	m= 3	k=5	t=12
25.	Софія В.	n=8	m= 6	k=10	t=24
26.	Мілана У.	n= 7	m=3	k=5	t=15
27.	Ксенія М.	n=3	m=0	k=0	t=3
28.	Мілана Ш.	n=6	m=3	k=5	t= 14
29.	Владислава Ж.	n=8	m=9	k=10	t= 27
30.	Ірина А.	n=5	m=3	k=5	t= 13

Отже, за результатами методики найвищі показники – T=29, найнижчі – T=2.

2.Тест-опитувальник Г. Девіса. Інструмент призначений для визначення схильності особистості до креативної поведінки . До особистісних ознак креативності належать самодостатність, цікавість, незалежність у судженнях, естетичні почуття тощо.

Цей опитувальник (додаток Б) складається з 21 питання, на які респонденти відповідають «так» чи «ні». Він використовується для діагностики креативності як особистісної властивості. При обробці даних використовується ключ до тесту Обчислення рівня креативності проводиться таким чином: у разі позитивних відповідей з питань 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 16, 17, 19 і негативних відповідей з питань 1, 3, 5, 11, 13, 14, 15, 18, 20, 21 нараховується по одному балу. Нормативні дані тестування представлені у вигляді таблиці 2.2

Таблиця 2.2

«Нормативні данні тестування за тестом Г. Девіса».

Показники рівня креативності	Бали
Низький показник рівня креативності.	0 до 12 балів
Середній показник рівня креативності.	13 до 15 балів
Високий показник рівня креативності.	від 15 і вище балів

Було отримано наступні данні (результати за тестом Г. Девіса представлені у вигляді діаграми (рис.2.1)):

- низький рівень – 9 осіб (30%);
- середній рівень – 18 осіб(60%);
- високий рівень – 3 особи (10%);

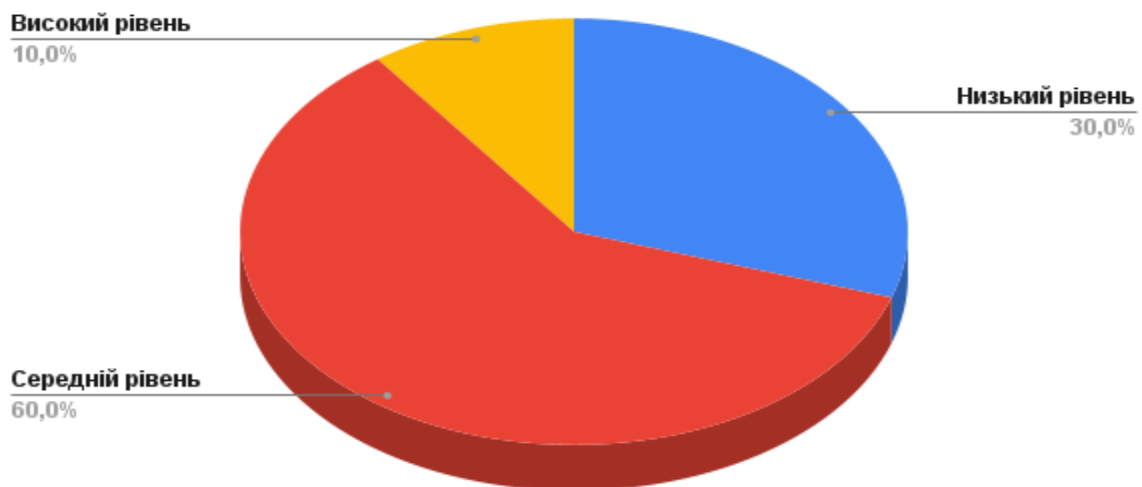

Рис.2.1. Діаграма «Результати за тестом – опитувальником Г.Девіса у відсотках»

3.Методика О. Дьяченко «Домалюй фігури» (за П. Торенсом).

Це проєктивна методика, що використовується для виявлення рівня креативності, розвитку уяви та здатності до створення унікальних образів. В якості стимульного матеріалу використовуються картки (додаток В), на кожній з яких намальована одна фігурка невизначеної форми. Усього в наборі по 6

карток. Обстежуваному пропонується простим олівцем домалювати кожну фігурку, щоб вийшла картинка та дати їй назву. Час виконання – 10 хвилин.

Протокол обробки результатів.

Низький рівень – діти доповнюють задану фігуру власними елементами, створюють безпредметні зображення або ж виконують примітивні, схематичні малюнки, використовуючи початкову фігуру.

Середній рівень – діти домальовують більшість фігурок, але створені ними малюнки є спрощеними та позбавленими деталей. Помітними є однотипні зображення, які дитина вже малювала або бачила у інших дітей.

Високий рівень – малюнки деталізовані, оригінальні, не повторюються дитиною та рештою дітей у групі; запропонована для домальовування фігурка є центральним елементом загального малюнка. Результати методики представлені у вигляді діаграми (рис.4).

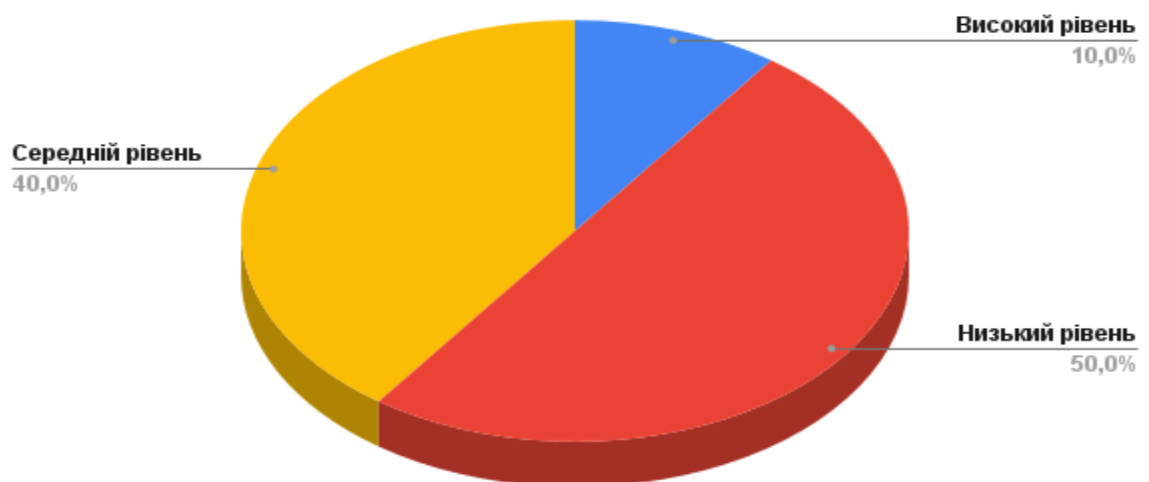

Рис.2.2 . Діаграма «Результати за методикою О. Дьяченко «Домалюй фігури у відсотках»»

За результатами методики учні молодшого шкільного віку П'ятихатської школи мистецтв вокального, естрадного та фортепіанного відділення елементарного підрівня 2 -3 класів отримали наступні данні:

- низький рівень – 50% учнів (15 осіб);
- середній рівень – 40 % учнів (12 осіб);

- високий рівень - 10 % учнів (3 особи).

4. Опитувальник креативності Рензулі (автори Дж. Рензулі, Р. Хартман) .

Опитувальник креативності Рензулі – це методика, що складається з десяти пунктів - характеристик творчого мислення та поведінки, яка створена спеціально для ідентифікації проявів креативності, які доступні для зовнішнього спостереження.

Кожен пункт оцінюється експертом у процесі спостереження за поведінкою досліджуваного, використовуючи чотирирівневу шкалу: 4- постійно; 3- часто; 2 – іноді; 1- рідко. Експерт оцінює за цими параметрами наскільки кожен учень володіє творчими характеристиками.

Загальний показник креативності є сумою по десяти пунктам (додаток Г). Відповіді фіксуються у таблицю (додаток Д). Нормативні дані тестування представлені у вигляді таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Нормативні дані тестування за опитувальником креативності Рензулі.

<i>Рівень креативності .</i>	<i>Сума балів.</i>
Дуже високий рівень	40–34 б.
Високий рівень	33–27 б.
Нормальний, середній рівень	26–21 б.
Низький рівень	20–16 б.
Дуже низький рівень	15–10 б.

Результати спостереження за опитувальником креативності Рензулі представлені у вигляді діаграми (рис.2.3)

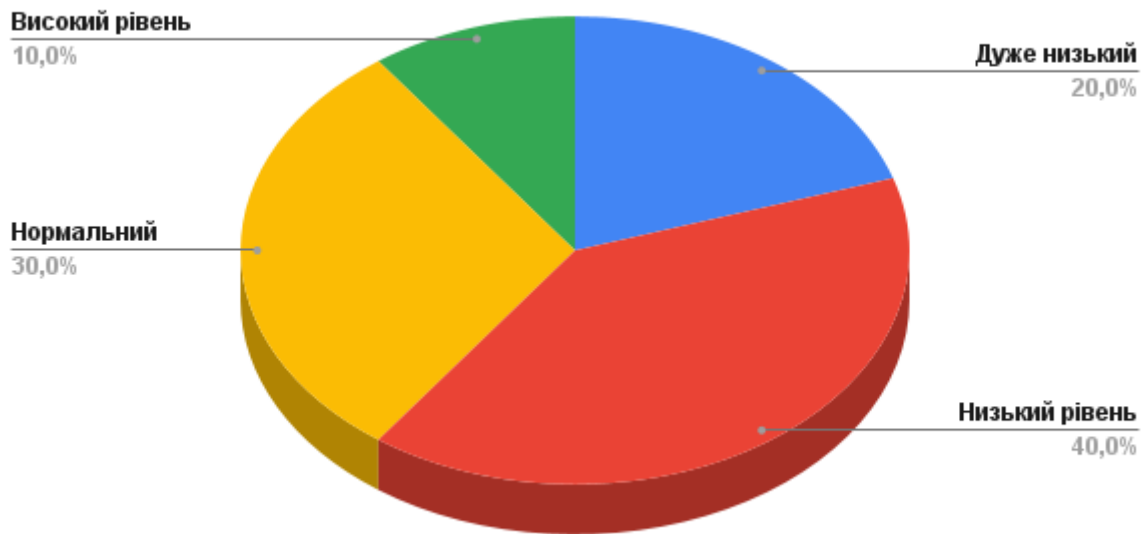

Рис. 2.3. Діаграма «Результати спостереження за опитувальником креативності Рензулі у відсотках».

За опитувальником креативності Рензулі учні молодшого шкільного віку П'ятихатської школи мистецтв вокального, естрадного та фортепіанного відділення елементарного підрівня 2 -3 класів отримали наступні данні:

- дуже високий рівень – 0 % учнів (жодної особи);
- високий рівень – 10 % учнів (3 особи);
- середній або нормальний рівень - 30 % учнів (9 осіб);
- - низький рівень - 40 % учнів (12 осіб);
- дуже низький рівень – 20 % учнів (6 осіб).

Отже, нами було проведено емпіричне дослідження із застосуванням фігурного тесту Дж. Гілфорда, тесту – опитувальника Г. Девіса, методики О. Дьяченко «Домалюй фігури» (за Е. Торенсом) та проведено спостереження за опитувальником креативності Дж. Рензулі.

На основі результатів було розроблено програму розвитку креативності засобами музикотерапії учнів школи мистецтв молодшого шкільного віку.

2.2. Опис програми розвитку креативності засобами музикотерапії учнів молодшого шкільного віку

Велике значення у процесі становлення креативності молодшого школяра, зокрема майбутнього музиканта, займає потреба в оволодінні новою інформацією у сфері музичного мистецтва, новими способами інтелектуальної та пізнавальної діяльності. Саме бажання та прагнення до творчого самовираження активізують його пізнавальну діяльність та творче, креативне мислення особистості [36].

Один із засобів розвитку креативності особистості - це музикотерапія, яка має спрямований і обґрунтований вплив на певні структури психіки для забезпечення повноцінного функціонування та розвитку людини.

Музикотерапія виконує завдання не тільки зміни, а й навчання, формування, розвитку тих чи інших сторін психологічної реальності дитини[38].

На основі проаналізованого матеріалу нами була створена власна авторська програма розвитку креативності засобами музикотерапії учнів молодшого шкільного віку групової форми.

Програма розвитку креативності засобами музикотерапії учнів молодшого шкільного віку «Мій музичний світ».

Період молодшого шкільного віку – це важливий час для розвитку креативних здібностей, в тому числі й для музикантів. У цей учні школи мистецтв активно шукають себе, досліджують різні музичні стилі та прагнуть до самореалізації як у рамках колективу, так і індивідуально. Тож викладач повинен володіти системою розвитку креативності, а також знати способи, методи, засоби розвитку особливих музичних здібностей.

Програма розвитку креативності засобами музикотерапії – це інструмент, який допоможе у становленні та розвитку не тільки креативності особистості, а й специфічних музичних здібностей. Програма має інтегративний характер з

елементами різних методів музикотерапії, а саме психотерапевтичних, психологічних, музично - теоретичних та музично – практичних технік.

Програма розвитку креативності «Мій музичний світ» (додаток Е) розрахована на 12 занять по 45 хвилин два рази на тиждень. Кількість учасників у групі: 15 чоловік. Загальна вибірка (30 осіб) була розформована на два класи – другий та третій, згідно навчального розкладу закладу.

Мета програми:

- розвиток креативного мислення та музичної імпровізації засобами музикотерапії учнів молодшого шкільного віку;
- сприяння особистісному зростанню та самореалізації;
- зміцнення командного духу та покращення комунікації між учнями школи мистецтв;
- формування здатності до рефлексії та забезпечення дітей засобами для глибшого розуміння себе;
- збільшення ступеня прийняття;
- посилення самовпевненості та почуття власної гідності.

Обладнання та використані матеріали:

1. Музичні інструменти: фортепіано, синтезатор, барабанна установка, струнні, духові, шумові та ударні дитячі музичні інструменти.
2. Ноутбук, аудіо записи музичного матеріалу .
3. Фломастери, ручки, олівці, фарби; білий та кольоровий папір різного формату; клей; ножиці; роздатковий матеріал.

Заняття включають в себе наступні форми роботи:

- вправи на розвиток креативності, на різні види вокальних технік, на різні види музичного слуху;
- музикування, гру на музичних інструментах;
- творчі музичні завдання;
- імпровізацію;
- аналіз музичних творів;
- виступи перед аудиторією, концертні виступи;

- вправи з розвитку командної роботи та комунікації.

Методи роботи:

- методи музикотерапії: активні , пасивні та інтеграційні;
- методи арт-терапії: використання музичних та інших художніх методів для розвитку творчості та самовираження;
- методи ігрової терапії: використання музичних ігор для розвитку креативного мислення, співпраці та комунікативних навичок.

У програмі розвитку креативності молодших школярів засобами музикотерапії використані відомі світові зразки симфонічної творчості, українські народні пісні та їх обробки, а також авторський пісенний матеріал.

Вибір методичного матеріалу спирався на Мистецьку освітню програму, затверджену на педагогічній раді навчального закладу. Програма розвитку креативності розподілена на етапи – вступний, основний та завершальний. Структура занять представлена у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

«Структура занять програми розвитку креативності»

<i>Етап</i>	<i>Тема заняття</i>	<i>Тривалість</i>
<i>Вступний етап</i>	<i>Заняття 1 « Країна гармонії» .</i> Вступна частина: Вправа – роз співка (ритуал) «Добрий день». Основна частина. Вправи: «Моє ім'я», « Звукова історія», «Вокальна імпровізація», « Так чи ні». Заклучна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.
	<i>Заняття 2 « Неповторний музичний світ»</i> Вступна частина: Вправа – ритуал: розспівка «Добрий день». Основна частина. Вправи: «Карта музичного світу», пісня « В світі є ключів багато», «Створи композицію рухами», «Фантастична картина». Заклучна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.

Продовження таблиці 2.4

	<i>Заняття 3 «Твоя палітра уяви».</i> Вступна частина: Вправа – ритуал: розспівка «Добрий день». Основна частина. Вправи: «Казка про те, як іноді оживають музичні інструменти», гра «Диригентська паличка». Заключна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.
Основний етап	<i>Заняття 4. «Консонанси та дисонанси. Без них ніяк».</i> Вступна частина: Вправа – ритуал: розспівка «Добрий день». Основна частина. Вправи: «Слуховий аналіз», «Навпаки», «Консонанси та дисонанси у повсякденні» Заключна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.
	<i>Заняття 5. «Кольорові мелодії».</i> Вступна частина: Вправа – ритуал: розспівка «Добрий день». Основна частина. Вправи: «Кольорова тональність», «Яскравий спів», «Кольорова партитура», Заключна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.
	<i>Заняття 6 «Ритм – всьому голова».</i> Вступна частина: Вправа – ритуал: розспівка «Добрий день». Основна частина. Вправи: «Барабанні палички», «Ритмічний оркестр», «Оплески», «Серце оркестру». Заключна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.

Продовження таблиці 2.4

	<i>Заняття 7. « Оркестр мрії».</i> Вступна частина: Вправа – ритуал: розспівка «Добрий день». Основна частина. Вправи: «Обмін ролями», «Музичний ланцюжок», « Вокальний оркестр». Заклучна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.
	<i>Заняття 8. «Музика може говорити без слів»</i> Вступна частина. Вправа – ритуал: розспівка «Добрий день». Основна частина. Вправи: гра « Музичний крокодил», «Звукозапис фарбами», « Фігури», Заклучна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.
	<i>Заняття 9. « Музична лабораторія».</i> Вступна частина. Вправа – ритуал: розспівка «Розлетілись файно звуки», розспівка «Добрий день». Основна частина. Вправи: «Музичний гардероб», «Музика у пляшці», «Звуковий пейзаж». Заклучна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.
	<i>Заняття 10. « Ключі від музичного світу».</i> Вступна частина. Вправа – ритуал: розспівка «Добрий день». Основна частина. Вправи: « Оркестрова партитура», Музична казка: « Магістр Звуків та його майстерня». Заклучна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.

Продовження таблиці 2.4

	<i>Заняття 11. «Майстерня звуків».</i> Вступна частина. Вправа – ритуал: розспівка «Добрий день». Основна частина. Вправи: пісня «В світі ключиків багато», « Створи ключ», «Музикомалювання». Заклучна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.
<i>Заклучний етап</i>	<i>Заняття 12. « Фінальний акорд».</i> Вступна частина. Вправа – ритуал: розспівка «Добрий день». Основна частина. Вправи : «Вокальна або інструментальна імпровізація», «Обіймашки». Заклучна частина. Вправи – ритуали: «Чарівний мікрофон», поспівка «До побачення».	45 хв.

Кожне заняття містить наступні етапи роботи:

Вступна частина:

- налаштування на творчість, створення позитивної психологічної атмосфери.

Основна частина:

- актуалізація опорних знань;
- групова та індивідуальна творча діяльність: музикування, музикомалювання, драматизація, спів, гра на музичних інструментах тощо.

Завершальна частина:

- закріплення, підведення підсумків, рефлексія.

2.3.Оцінка ефективності впровадженої програми розвитку креативності молодших школярів засобами музикотерапії

З метою перевірки ефективності програми розвитку креативності нами було проведено повторне діагностування за методикою О. Дьяченко «Домалюй

фігури» (за П. Торенсом) та спостереження за опитувальником креативності Дж. Рензулі.

Повторною діагностикою були охоплені всі учні П'ятихатської школи мистецтв молодшого шкільного віку 2-3 класів елементарного підрівня вокального, фортепіанного та естрадного відділів, які брали участь у діагностичних процедурах на констатувальному етапі дослідження.

Результати повторного діагностування за методикою О. Дьяченко «Домалюй фігури» (за П. Торенсом) подані у вигляді діаграми (рис.2.4)

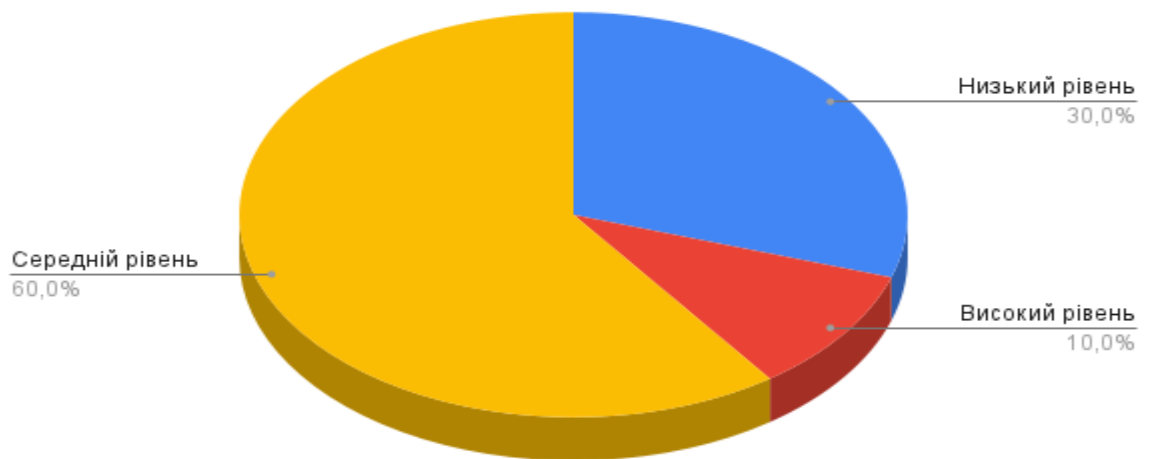

Рис.2.4. Діаграма «Результати повторного діагностування за методикою О. Дьяченко «Домалюй фігури у відсотках»».

За результатами повторної діагностики молодших школярів ми бачимо, що показники високого рівня креативності залишились на місці – 10% учнів (3 особи), проте збільшився показник середнього рівня креативності з 40 % учнів (12 осіб) до 60 % учнів (18 осіб), та зменшився низький рівень креативності з 50 % учнів (15 осіб) до 30 % учнів (9 осіб).

Результати повторного дослідження за опитувальником креативності Дж. Рензулі представлені у вигляді діаграми (рис.2.5). У процесі повторного дослідження за опитувальником Дж. Рензулі видно, що дуже високого рівня не досягло жодної особи (0 % учнів); показники високого рівня залишились на

місці – 10 % (3 особи); показники середнього або нормального рівня зросли від 30 % учнів (9 осіб) до 60 % учнів (18 осіб); показники низького рівня креативності зменшились з 40 % (12 осіб) до 20 % (6 осіб); показники дуже низького рівня креативності зменшились з 20 % (6 осіб) до 10 % (3 особи).

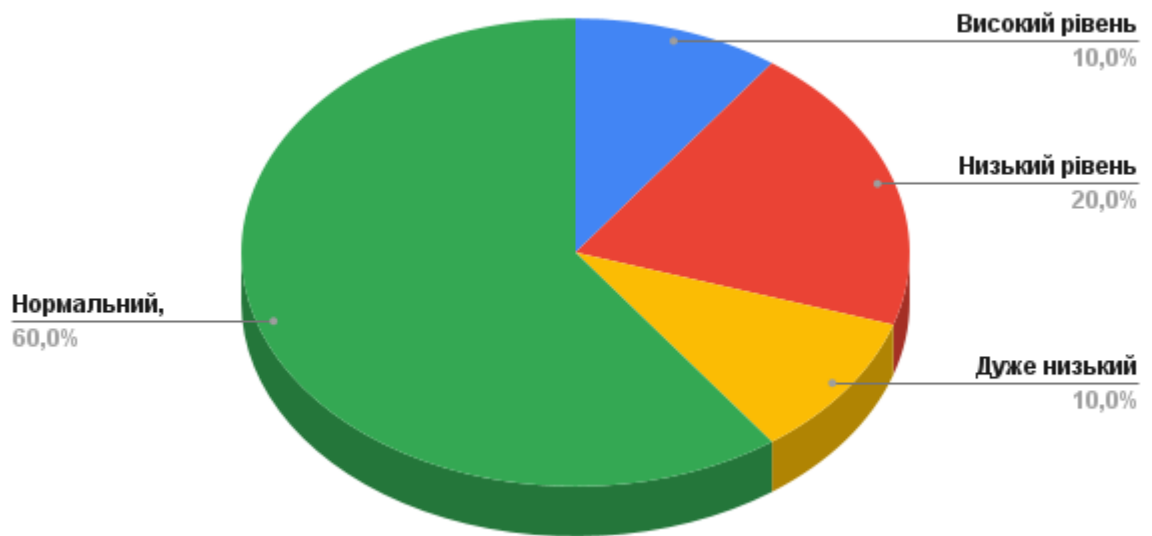

Рис.2.5. Діаграма « Результати повторного до дослідження за опитувальником креативності Рензулі у відсотках»

Для визначення статистично значущих відмінностей між результатами констатуючого та контрольного дослідження за методикою О. Дьяченко «Домалюй фігури» (за П. Торенсом) та за опитувальником креативності Дж. Рензулі був здійснений порівняльний аналіз результатів з використанням методу статистичної перевірки гіпотез за t-критерієм Стюдента. Отримані данні представлені у вигляді таблиці 2.5.

Таблиця 2. 5

Результати дослідження за t-критерієм Стюдента

Назва методики	Значення $t_{\text{емп.}}$	Значення $t_{0.01}$	Значення $t_{0.05}$	Рішення щодо гіпотези
Методика О. Дьяченко	-2.69258	2.7564	2.0452	Приймається Н1 при $p \leq 0,05$.
Опитувальник креативності Рензулі	-4.39697	2.7564	2.0452	Приймається Н1 при $p \leq 0,01$.

З результатів видно, що при порівнянні початкового та заключного етапів дослідження за методикою О. Дьяченко «Домальной фігури» (за П. Торенсом) відмінності між результатами статистично значущі при $p \leq 0,05$; за опитувальником креативності Дж. Рензулі відмінності між результатами початкового та заключного етапів дослідження статистично значущі при $p \leq 0,01$, що говорить про наявність відмінностей між показниками (приймається H_1).

Отже, порівняння результатів констатувального і контрольного етапів дослідження підтвердило дієвість програми розвитку креативності молодших школярів засобами музикотерапії, а значить і ефективність у формуванні креативності молодшого шкільного віку.

Висновки до розділу 2.

1. Визначено, що у формуванні креативності молодшого школяра, а особливо майбутнього музиканта ключову роль відіграє прагнення до творчої діяльності у сфері музичного мистецтва. Саме бажання та прагнення до творчого самовираження є рушійною силою у розвитку креативності.

2. На констатувальному етапі було визначено, що учні молодшого шкільного віку мають переважно середній та низький рівень креативності. Високий рівень креативності спостерігається тільки у 10 % учнів.

3. За підсумками отриманих результатів було розроблено програму розвитку креативності, у якій використано різноманітні методи музикотерапії у сукупності зі специфічними музичними теоретичними та практичними аспектами, яка розділена на три етапи: вступний, основний та заключний, та розрахована на 12 зустрічей.

4. Щоб перевірити ефективність програми розвитку після її апробації на базі школи мистецтв, нами було проведено повторне діагностування. У результаті дослідження виявлено, що у молодших школярів експериментальної вибірки за результатами методики «Тест креативності Дж. Гілфорда» найвищі показники – $T=29$, найнижчі – $T=2$. З результатів тесту-опитувальника Г. Девіса

видно, що переважає, середній рівень креативності - 18 осіб, високий рівень креативності мають тільки 3 особи, низький рівень визначено у 9 осіб. Результати за методикою О. Дьяченко «Домалой фігури» говорять про перевагу низького рівня креативності у молодших школярів - 15 осіб; середній рівень займають 12 осіб, високий – 3 особи. Спостереження за методикою Дж. Рензулі показало, що більшість учнів, мають низький рівень (12 осіб) та дуже низький рівень креативності(6 учнів), 3 учня мають високий рівень креативності, середній або нормальний рівень креативності виявлено у 9 учнів.

5. З метою оцінки ефективності впровадженої програми розвитку креативності молодших школярів засобами музикотерапії було проведено повторне діагностування, яке продемонструвало збільшення показників середнього рівня креативності з 12 осіб до 18 осіб, та зменшення низького рівня креативності з 15 осіб до 9 осіб. У процесі повторного дослідження за виявлено, що показники дуже низького рівня креативності зменшились – всього 3 особи.

6. Виявлено статистично значущі відмінності між даними констатуючого та контрольного етапів дослідження. Порівняльний аналіз здійснювався за допомогою t- критерію Стьюдента для перевірки статистичних гіпотез – різниця між показниками підтверджує гіпотезу H1.

7. Спираючись на результати підсумкового дослідження ми можемо констатувати, що наша програма розвитку має практичну результативність. Порівняння результатів констатувального і контрольного етапів дослідження підтвердило помірну ефективність програми розвитку креативності молодших школярів засобами музикотерапії, а значить і продуктивність у формуванні креативності молодшого шкільного віку .

ВИСНОВКИ

1. У результаті теоретичного аналізу визначено, що:

- розгляд феномену креативності здійснюється в декількох напрямках: як властивість особистості, як творчі можливості, як творчий процес, як здатність до створення нового, як творчий потенціал особистості, як здібність людини до оригінального, неординарного мислення та поведінки тощо.
- визначено, що виховання творчої, креативної особистості – одна з головних задач освіти всіх рівнів та громадськості.
- зазначено, що період молодшого шкільного є сенситивним для становлення та розвитку креативних особистісних якостей молодшого школяра.

2. Визначено, що у розвитку креативності беруть до уваги такі психологічні особливості дітей молодшого шкільного, як:

- хронологічні межі молодшого шкільного віку;
- передумови формування готовності до навчання, що закладені у анатомо-фізіологічних особливостях розвитку молодшого школяра;
- для статусу школяра характерний обов'язковий, суспільно-контрольований, суспільно-корисний провідний вид діяльності – навчання;
- особливості соціальної ситуації розвитку молодшого школяра.

3. Розкриті психологічні аспекти музикотерапії як методу розвитку креативності, а саме:

- проаналізовано теоретичні концепції музикотерапії: асоціативну, гештальтпсихологічну, психоаналітичну, теорію психічного резонансу та ін.;
- описано сучасні підходи науковців стосовно впливу музикотерапії на розвиток креативності;
- зазначено форми музикотерапії: активну; пасивну або рецептивну, та змішану або інтеграційну;

4. На основі проведеного теоретичного аналізу було сплановано емпіричне дослідження з метою виявлення рівня креативності молодших

школярів вокального, фортепіанного та естрадного відділів елементарного підрівня других та третіх класів. Підібрано відповідні методики.

5. На основі результатів було розроблено та впроваджено програму розвитку креативності засобами музикотерапії учнів школи мистецтв молодшого шкільного віку, що включає у себе:

- різні форми роботи: вправи на розвиток креативності, на різні види вокальних технік, на різні види музичного слуху; музикування, гру на музичних інструментах; творчі музичні завдання; імпровізацію; аналіз музичних творів; виступи перед аудиторією; вправи з розвитку командної роботи та комунікації.

- методи музикотерапії, методи арт-терапії, методи ігрової терапії;

6. У результаті повторного (контрольного) дослідження виявлено, що у молодших школярів експериментальної вибірки за результатами видно, що рівень досліджуваних здібностей, на статистично вірогідному рівні змінився:

- переважає, середній і високий рівень креативності,
- кількість учнів з низьким рівнем суттєво знизився.

7. Порівняння результатів констатувального і контрольного етапів дослідження, за t-критерієм Стьюдента, підтвердили ефективність впровадження програми розвитку креативності молодших школярів засобами музикотерапії.

8. Отже, мета дослідження досягнута повною мірою, всі поставлені завдання роботи виконані. Практична апробація програми з розвитку креативності засобами музикотерапії підтвердила позитивний ефект. Розроблена програма може застосовуватись в освітній практиці як варіативна складова уроків музично-теоретичного напрямку мистецьких та музичних шкіл (елементарний підрівень), також на уроках музичного мистецтва у загальноосвітніх школах.

9. Вважаємо, що перспективами подальшої розробки обраної теми може бути застосування програми розвитку на іншій вибірці, на базі інших мистецьких позашкільних закладів, що дозволить перевірити універсальність запропонованої програми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1. Ваганова Н. А., Гулько Ю.А., Моляко В.О. Функціонування творчого мислення в інформаційно-віртуальному просторі суб'єкта : монографія / В. О. Моляко Ю. А. Гулько, Н. А. Ваганова [та ін.]; за ред. В. О. Моляко. Київ – Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 194 с
2. Борінштейн Є. Р., Гальченко М. С., Ільїн В. В., Кремень В.Г., Ліпін М.В., Погрібна Д. В.,Савчук Н. В.,Федорчук О. А. Стратегії формування творчої особистості: методи, прийоми, форми: колективна монографія / авт. кол.: В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, Є. Р. Борінштейн, М. С. Гальченко, М. В. Ліпін, Д. В. Погрібна, Н. В. Савчук, О. А. Федорчук. – Київ : *Інститут обдарованої дитини НАПН України*, 2020. – 320 с
3. Гергель Є. Л. Вікова динаміка розвитку креативних здібностей. *Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* / За ред. академіка С. Д. Максименка. К.: Главник, 2005. Вип. 26: У 4 томах. Т. 1. С. 342-349.
4. Гергель Є.Л. Креативність як проблема творчості. *Вісник Харківського університету*. Харків, 1999. № 460. С. 29-33.
5. Гергель Є.Л. Сучасний стан вивчення проблеми креативності в зарубіжній та вітчизняній психології. *Вісник Харківського університету*. Харків, 2001. № 517. С. 26-31.
6. Деніжна І. О.,Петухова І.О., Сова М. О. Психологія творчості : навчальний посібник / М. О. Сова, С. О. Деніжна, І. О. Петухова. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2022. – 392с.
7. Драганчук В. М. Музична психологія і терапія : навч. посіб. для студ. спец. «Музичне мистецтво» / Вікторія Драганчук ; передм. Л. Кияновської ; Східноєвр. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. – 230 с.
8. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.

9. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник / Н. А. Карпенко. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 156 с.
10. Квітка Н. Методичний посібник з музикотерапії для дітей дошкільного віку зі складними порушеннями психофізичного розвитку / Укладач Н. Квітка. К. 2013. 82 с.
11. Кліпкова, О. (2015). Креативність та інноваційність як основні складові нового вектора в управлінні підприємством. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія: Економіка, Випуск 2 (4). Частина 2, С. 76 – 80.
12. Колпакчи О.С. Арт-терапія: курс лекцій: навчальний посібник / О.С. Колпакчи. – Київ: «Центр учбової літератури», 2018. -288с.
13. Кочерга О.В. Молодший шкільний вік / О. В. Кочерга // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. – Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-69054>
14. Кривопишина О.А. Психологія творчості: конспект лекцій / уклад. О. А. Кривопишина. – Суми: Вид-во СумДУ, 2009. – 81 с.
15. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : Навчальний посібник / С. Б. Кузікова. 2-ге видання, перероблене, доповнене. – Суми : Університетська книга, 2020. – 304 с.
16. Кузьмінська Л. Зміст та цілі музикотерапії в соціально-педагогічній роботі з дітьми-інвалідами / Л. Кузьмінська // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації: *український науковий журнал*. -2011. -№ 4.
17. Курапов А. О., Льошенко О. А., Волинець В. О. Практикум із загальної психології. Модуль “Уява, емоції, воля”. *Методичні рекомендації / Антон Курапов, Олександра Льошенко, Володимир Волинець*. — К.: ДІА, 2022. — 256 с.

18. Лемак М.В. , Петрище В.Ю. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник [Текст] /[уклад. М.В. Лемак, В.Ю. Петрище].-Вид. 2-ге виправл. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. – 616с.: іл.

19. Максименко С.Д., Яланська С. П. Генетико-креативний підхід: діяльнісне опосередкування особистісного розвитку : монографія – Київ, 2021. – 437 с.

20. Максименко С.Д., Яланська С.П. Психологічні механізми зародження, становлення і здійснення особистості: природні і соціальні координати. *Психолого-педагогічні координати розвитку особистості : зб. наук. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 2-3 черв. 2022 р. Полтава : Нац. ун-т ім. Ю. Кондратюка, 2022. С. 3–9.*

21. Максимець С.М., Романчук Н.О. Музикотерапія як засіб психологічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами / *VIII Всеукраїнська науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: екотренінг», Умань,(23- 24 квітня 2024 року). С.175-177*

22. Мережко Ю., Семененко І., Швачка А. Наукові підходи до визначення сутності та змісту креативності майбутніх викладачів вокалу // *Перспективи та інновації науки. 2025. № 2 (48) . С. 931 – 941.*

23. Михалюк А. М. Креативність та інновація: сучасний науковий дискурс Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу : *збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 07 березня 2025 р. / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук, М. І. Чорна. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2025. С.87 -90.*

24. Моляко В.О. Здібності, творчість, обдарованість :монографія / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир : Вид-во Рута, 2006. 320 с

25. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості / В. О. Моляко//Обдарована дитина, 2004. № 6. С. 2 9

26. Музика О. О. Смесложиттєві орієнтації та життєві цілі як чинники аксіогенезу музично обдарованих студентів. Актуальні проблеми психології: *Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. Том VI: Психологія обдарованості. Випуск 14. 2018. С. 173-180.

27. Павленко, В. В. Креативність: сутність, структура, закономірності формування і розвиток. Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка., (23). *Збірник наукових праць* № 23, 2015р. с.15-23

28. Павленко В.В. Креативність: сутнісна характеристика поняття / В.В. Павленко // *Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал] / академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся»*. – Житомир, 2016. – Вип. 11. – 154 с. – С.120–131.

29. Павленко В.В. Розвиток креативності молодших школярів: [монографія] / за ред. проф. О.Є. Антонової. – Житомир, 2017. – 158 с.

30. Павленко В.В. Розвиток креативності молодших школярів як педагогічна проблема // *Проблеми освіти: Наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*. – Київ, 2015. – Вип. 85. – С. 152-158.

31. Павлюх В.В. Розвиток креативності в учнів різного віку : навч.-метод. посіб. КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського». 2023. 72 с.

32. Педагогічна креативність у структурі педагогічної обдарованості вчителя // *Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки: В 2-х ч.* – Київ-Вінниця, 2011. – Вип. 69. Ч. 2. – С. 11-17.

33. Позняк Т.М. Розвиток креативних здібностей особистості. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г.Шевченка*. Чернігів, 2013. №114. 161-166 с.

34. Попова Г.Д. Проблема креативності в дослідженнях зарубіжних і вітчизняних науковців/ *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і*

загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / редкол: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя. – 2010. – Вип. 9 (62). – с.121- 124

35. Психологічні методики та тести. Автоматичний підрахунок. / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.eztests.xyz/criteria/ttest/>

36. Психологічні тести онлайн / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://psytests.org/trait/crear.html>

37. Ратинська І. В., Соляр Л.В. Креативний підхід у сучасній мистецькій освіті : збірник матеріалів наукового-методичного семінару «Креативний підхід у сучасній мистецькій освіті» / За заг. ред. І. В. Ратинська, Л. В. Соляр. Кременець : Вид-во ім. Тараса Шевченка. 2022. 108 с.

38. Роменець В.А. Психологія творчості: Навч. посібник. 2-ге вид., доп. –К.: Либідь, 2001.-288 с.

39. Савельєва-Кулик Н. О. Музична терапія в інтегративній медицині: навч. посіб. для лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Савельєва-Кулик Н. О. – К.: Інтерсервіс, 2014. – 138 с

40. Савчин М . В., . П. Вікова психологія : Навчальний посібник . — Савчин М . В., Василенко Л . П К .: Академвидав, 2005 . — 360 с. (Альма - матер)

41. Сахно П.І. Вікова психологія : конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. – Суми : Сумський державний університет, 2024. –190с.

42. Сорока, О. В. Музикотерапія як інноваційна здоров'я збережувальна технологія для роботи з молодшими школярами / О. В. Сорока, Л. Д. Банкул // *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота* / гол. ред. І.В. Козубовська. – Ужгород: Говерла, 2013. – Вип. 27. – С. 192–195. – Рез. рос., англ. – Бібліогр.: с. 194–195

43. Степанова Л. П. Музично-творча діяльність за системою К. Орфа та деякі аспекти її застосування в процесі розвитку поліфонічного слуху молодших школярів на уроках музики / Л. П. Степанова // *Наукові записки : [зб. наук. статей]* / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ

імені М. П. Драгоманова, 2008. – 310 с. – Вип. LXXIV (74). – С. 201–208. – (Серія: Педагогічні та історичні науки).

44. Степанов О.М. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О. М. Степанов. Київ: «Академвидав», 2006. 424 с.

45. Терентьєва Н.О. Терапевтичний вплив музики: історико - методичний аспект. *Педагогічні науки : збірник наукових праць. Вип. XXIX*. Том 2, 2017. С. 46-50.

46. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / Н. М. Токарева, А. В. Шамне. – Київ, 2017 – 548 с.

47. Трофімов Ю.Л. Психологія : Підручник для студентів вищих навчальних закладів/ Ю.Л. Трофімов, Київ, вид. «Либідь» видання п'яте, 2005-558с.

48. Ушакова І.М. Вікова психологія: курс лекцій / І.М. Ушакова. – Х.: НУЦЗУ, 2016. – 123 с.

49. Ханецька Н. В. Психологія творчості: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / Н. В. Ханецька. – Хмельницький, 2010. – 184 с.

50. Хоу Їмей. Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії (Музичне мистецтво) – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2021р

51. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. — Х.: Прапор, 2007.— 640 с.

52. Шрагіна Л. І. Технологія розвитку креативності / Лариса Шрагіна. — К.: Шк. світ, 2010. — 160 с. — (Серія «Психологічна скарбничка»).

53. Щедролоєва К.О. Музикотерапія та її лікувально-педагогічні можливості // Вища освіта України.- 2010.- № 3

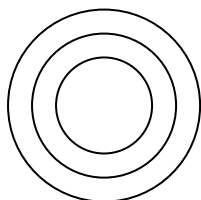
54. Яланська С. П. Психологія творчості : навч. посіб. / С. П. Яланська. –2-е вид. випр., допов. – Полтава : Видавництво «Сімон», 2018. –182 с.

55. Яременко Л. Креативність як творчість : спільне та відмінне. Вища освіта України. 2010. № 4. С. 117-123.
56. Guilford J. P. Creative talents: Their nature, use sand development. Buffalo N.Y.: Bearly Limited, 1986. 189
57. Guilford J.P. New frontier softestingin the discovery and development of human talent. Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems. – LosAngeles, 1958
58. Guilford J., Wilson R., Christensen P. A Factor. Analytic Study of Creative Thinking. 1954. Vol. 19. Issue 4. P. 297–311.
59. . Lubart T. Children’s creative potential: an empirical study of measurement issues / T. Lubart, C. Pacteau, A.Y. Jacque, X. Caroff // Learning sand Individual Differences. – 2010. – № 20. – P. 388–392.
60. Taylor C. W. Variousapproaches to sand define on sof creativity. The nature of creativity/R. Sternberg, T. Tardif. New York: Cambridge University Press, 1988. P. 99–126
61. Torrans E.P. Torrance E. P. Guiding creative talent. Englewood Cliffs. WJ.: Prentice Holl, 1962. 278 p.
62. Torrance E. P. TheSearchforSatori sand Creativity. – Buffalo N.Y. : Creative Education Foundation, 1979.
63. Psychologiczne i pedagogiczne aspekty uczenia się dorosłych w systemi kształceniaustawicznego : *zbirmateriałów z X Międzynarodowej konferencji inaukowo-praktycznej online (12 grudnia 2024 r., BiałaCerkiew)*. Część 1: BIUEZ PISW „UZE” NANP Ukrainy / Redakcjanaukowa : YuliiaHerasymenko, YuliiaHrybovska, ZoiaSharlovych. Wydawnictwo : MANS w Łomży, BiałaCerkiew – Łomża, 2025, 296 s.
64. Stein M.I. Creativity is people // Leadership sand Organizational Development Journal. 1991. Vol. 12. P. 4–10.
65. Storfer M. D. Intelligence sand giftedness. The contribute on sof here dity sand early environment. San Francisco; Oxford: JossyBassPubl., 1990. 636 p

ДОДАТКИ

Додаток А.

1)

Що це таке?

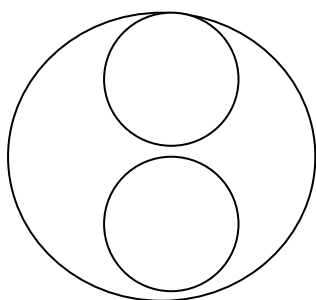
1).

2).

3).

тощо.

2).

Що це таке?

1).

2).

3).

тощо.

3).

Що це таке?

1).

2).

3).

тощо.

Тест-опитувальник Г. Девіса

1. Я думаю, що я акуратний.
2. Мені цікаво знати, що відбувається в інших класах школи.
3. Я люблю відвідувати нові місця разом з батьками, а не один (одна).
4. Я люблю бути кращим (кращою) за всіх у чому-небудь.
5. Якщо у мене є солодощі, то я рідко ділюся ними з кимось ще.
6. Я дуже переживаю, якщо робота, яку я роблю, не найкраща, не може бути мною зроблена найкращим чином.
7. Я хочу зрозуміти, як усе відбувається навколо, знайти причину.
8. Я люблю бути лідером серед однолітків.
9. Я іноді роблю нестандартні речі.
10. Коли я що-небудь хочу зробити, то ніщо не може мене зупинити.
11. Я віддаю перевагу роботі в колективі й не можу працювати один (одна).
12. Я знаю, коли я можу зробити що-небудь по-справжньому добре.
13. Якщо навіть я впевнений (а), що правий (а), намагаюся змінити свою точку зору, якщо зі мною не погоджуються інші.
14. Я дуже турбуюся і переживаю, коли роблю помилки.
15. Я часто сумую.
16. Я досягну популярності, коли виросту.
17. Я люблю дивитися на гарні речі.
18. Я віддаю перевагу новим іграм.
19. Я люблю обмірковувати, що станеться, якщо я що-небудь зроблю.
20. Коли я граю, то намагаюся якомога менше ризикувати.
21. Я віддаю перевагу дивитися телевізор, а не вивчати його пристрій.

Додаток В.

Творчі характеристики.

1. Надзвичайно допитливий у самих різних галузях: постійно задає питання про щось та про все.
2. Висуває велику кількість різноманітних ідей та рішення проблем, часто пропонує нестандартні, незвичайні, оригінальні відповіді.
3. Вільний та незалежний у висловлюванні своєї думки, іноді запальний у суперечці, наполегливий та завзятий.
4. Здатний до ризику; ініціативний та рішучий.
5. Надає перевагу завданням, пов'язані з розумовою грою ; фантазує, має багату уяву; маніпулює ідеями, змінює їх, ретельно розробляє; подобається займатися покращенням та зміною правил та об'єктів.
6. Має гарне почуття гумору, бачить смішне в ситуаціях, які іншим здаються не смішними.
7. Усвідомлює свою імпульсивність та приймає її; більш відкритий до сприймання «незвичайного» в собі, проявляє емоційну чуттєвість.
8. Має почуття прекрасного; приділяє увагу естетичним характеристикам речей та явищ.
9. Має власну думку та може стояти на своєму; не боїться бути не схожим на інших; індивідуаліст, не цікавиться деталями; спокійно відноситься до творчого безладу.
10. Критикує конструктивно; не схильний покладатися на авторитетні думки без їх критичної оцінки.

(Шкала креативності)

ПИБ респондента _____ Дата _____

Школа _____ Клас _____ Вік _____

№	ПІБ респондента	Номери творчих характеристик										Загальна сума.
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Додаток Е**Програма розвитку креативності засобами музикотерапії молодших школярів «Мій музичний всесвіт».****Заняття 1. «Країна Гармонії».**

Обладнання: дошка з правилами, плакат « Країна Гармонії», фортепіано, дитячі музичні інструменти, мікрофон, звукопідсилююча апаратура, аудіо записи музичного матеріалу.

Хід заняття.**Вступна частина.**

Ведуча. Шановні учні! Від сьогодні наші заняття будуть проходити дещо в іншій формі. На наших уроках ми будемо приділяти увагу творчості, що допоможе краще пізнати себе та інших, зрозуміти самого себе та розвинути музичні здібності. Хочу вам розказати про один із способів становлення вашого творчого потенціалу, а точніше сказати креативності. Вам знайоме це слово? Це така здатність знаходити нестандартні рішення, дивитися на звичні речі під іншим кутом, придумувати щось оригінальне, чого раніше не було, виражати унікальним способом свої почуття та думки. Для розвитку цієї здатності ми будемо використовувати музикотерапію - це такий спосіб використання музики, що впливає на ваш загальний розвиток.

А ще від сьогодні будуть діяти деякі правила, які потрібно буде виконувати. Вони зображені на дошці! Давайте з ними познайомимось.

Отже, правила такі:

- добровільна участь;
- щирість у спілкуванні;
- таємниця у інформації;
- критика недопустима, як що інший учасник сам не попросить;
- право на власну думку;
- всі обговорені проблеми залишаються тільки у групі.

Ведуча. А ще на кожному занятті у нас буде такий ритуал – наша вітальна пісенька « Добрий день, добрий день – скільки світла та пісень».

Вправа – розспівка «Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Основна частина.

Ведуча. Я сьогодні вранці отримала листа від давньої подруги – Королеви Музики. Тож вона нас всіх запрошує до своєї чарівної країни Гармонії у гості на захопливу пригоду. Кожне заняття - це нове місце! Тож запрошуюю зайняти свої місця у нашому чарівному потязі. А щоб початок подорожі був цікавим та швидким, пропоную виконати вправу «Моє ім'я». Та як ви вже зрозуміли – все у нас буде відбуватися під музичний супровід.

Вправа «Моє ім'я».

Мета: актуалізація опорних знань, налаштування на творчість, розвиток музичного слуху та сприймання, сприяння згуртованості учнів, створення позитивної психологічної атмосфери.

Ведуча. Учні, ми з вами вже знаємо, як звучать ноти мажорного звукоряду. Та сьогодні кожен з вас проспівас на ці ноти своє ім'я. Спочатку у висхідному русі, потім у низхідному. Напрямок руху мелодії обов'язково показуйте рукою. Спочатку кожен проспівує своє ім'я окремо, потім ми заспіваємо ім'я кожного разом. (Виконання вправи відбувається під супровід фортепіано).

Ведуча. Учні, погляньте. Це знову повідомлення від Королеви Музики. Тут є завдання. Даваймо його виконаємо.

Вправа «Звукова історія».

Мета: розвиток уяви під час створення музичних композицій, стимулювання творчої уяви та спільної діяльності.

Опис вправи. Учням роздаються шумові музичні інструменти (брязкальця, маракаси, трикутники, ксилофони), та пропонується створити звукову картину на тему «Прогулянка лісом». Учасники обирають інструменти та кожен відповідає за певну звукову частину історії (шелест листя, звук дощу, шум вітру тощо). Учні самі домовляються про послідовність звучання інструментів, темп, динаміку, гучність, щоб створити цілісну звукову картину. Саму історію читає ведуча.

Вправа «Вокальна імпровізація».

Мета: стимулювання музичної уяви та фантазії, розвиток вокальних навичок, звуковисотного слуху.

Ведуча. Учні, як ви вже зрозуміли, все у країні Гармонії не звичайне. Навіть відомі пісні, які ми вчили з вами раніше, можуть звучати зовсім по-новому. Даваймо спробуємо?

Опис вправи. Учням пропонується згадати українську народну пісню, «А ми просо сіяли», з якою знайомились раніше, та заспівати у різних темпах - повільних, помірних та швидких, на різні склади.

Ведуча. Ви сьогодні впоралися майже із всіма завданнями Королеви Музики. Та на останок хочу запропонувати виконати ще одну вправу. Даваймо перевіримо, наскільки ви були уважними.

Вправа «Так чи ні».

Мета: розвиток уваги, закріплення вивченого матеріалу, налаштування позитивної атмосфери.

Опис вправи. Ведуча пропонує послухати фрази, які стосуються змісту заняття. Як що інформація правдива, то учні плескають в долоні, як що ні – то тупотять ногами.

Заключна частина.

Ведуча. Отже, сьогодні знайомство з Країною Гармонії підійшло до фіналу. Далі на нас чекає ще дуже багато цікавинок!

Пропоную започаткували ще один ритуал – обговорення нашого заняття. Для цього нам буде потрібен чарівний мікрофон.

Вправа « Чарівний мікрофон».

Мета: рефлексія, підведення підсумків.

Опис вправи. Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на занятті, які знання отримали, що сподобалось тощо.

В кінці кожного заняття виконується поспівка « До побачення».

Заняття 2. « Неповторний музичний світ».

Обладнання: дошка з правилами, плакат « Неповторний музичний всесвіт», фортепіано, дитячі музичні інструменти, роздатковий матеріал, маркери, ватман, мікрофон, звукопідсилююча апаратура, аудіо записи музичного матеріалу.

Хід заняття.

Вступна частина.

Ведуча. Вітаю, шановні учні. Як домовлялися на попередній зустрічі, кожне наше заняття ми починаємо з привітання.

Вправа – розспівка(ритуал)«Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Основна частина.

Ведуча. Ми продовжуємо з вами наші незвичайні заняття з музичної грамоти, вокалу та музикування. Сьогодні я запрошую вас всіх до неповторного Музичного Світу – це ще одна казкова, надзвичайна країна, де панує легкість краса та співзвуччя гарних мелодій. Цей світ настільки чудовий та чарівний, що до нього можна потрапити тільки тоді, коли буде карта Музичного Світу. А створити ви можете її власноруч.

Вправа «Карта музичного світу»

Мета: налаштування на творчість, розвиток творчих здібностей, заохочення до самовираження, сприяння згуртованості учнів, створення позитивної атмосфери.

Опис вправи. Учням пропонується на великому ватмані під звуки різнохарактерних , різножанрових мелодій намалювати карту « Музичного світу», та назвати міста (наприклад, «Мажорна ріка», « Будинок Ритму», « Долина мелодій» тощо.)

Ведуча. Важливо, щоб був налаштований на музикування весь наш організм, і голосові складки в тому числі. А щоб наш голос був готовий до навантажень, дуже важливо виконати розспівування.

Пісня « В світі є ключів багато».

Мета: розвивати навички елементарного музикування, поступово збагачуючи технічними нюансами; стимулювання самовираження та творчої активності.

Опис вправи. Учням пропонується заспівати звичну розспівку, виконати із різноманітними почуттями. Наприклад: сум, радість, страх, відчай,

розпач, злість тощо. Розпівування виконується на різних динамічних відтінках – тихо, гучно, помірно тихо, помірно гучно.

Ведуча. От ми і розігрілися! Зараз ми з вами послухаємо ще одну знайому мелодію. Це композиція відомого композитора Едварда Гріга «У печері гірського короля». Ви всі чудово пам'ятаєте сюжет цього твору. Сьогодні ми не тільки будемо слухати, а й рухатися!

Вправа. « Створи композицію рухами».

Мета: активізація процесів уяви, розвиток ритму та координації рухів , навчання основ драматизації.

Опис вправи. Учням пропонується передати характер та динаміку музичного твору руховою драматизацією під музику. На першому прослуховування використовується традиційний, класичний сюжет (гірський король та тролі), на другому прослуховування сюжет змінюється (наприклад, оркестр драконів або танок чарівниць тощо).

Ведуча. Наступним кроком у нашому « Неповторному музичному світі» буде створення власного фантастичного світу. А щоб його створити, я маю такий мішечок з різними матеріалами: дитячими музичними інструментами (дзвіночки, брязкальця), геометричними фігурами, камінцями, фігурками тварин та людей , природними матеріалами тощо. Ваше завдання – створити цікаву картину , дати їй назву та презентувати.

Вправа « Фантастична картина »

Мета: розвиток уяви, асоціативного мислення, навички експериментування зі звуком, розвиток вміння працювати у групі, вербалізація ідей.

Учнів поділяють на 3 підгрупи по 5 чоловік. З непрозорого мішечка кожен учень бере по два предмети (всього 10 на команду). З використанням цих предметів потрібно створити композицію, зробити звукову презентацію.

Заключна частина.

Ведуча. Сьогодні ми побували у «Неповторному музичному всесвіті» .

Настав час для традиційного обговорення нашого заняття. Для цього нам буде потрібен чарівний мікрофон.

Вправа (ритуал) « Чарівний мікрофон».

Мета: рефлексія, підведення підсумків.

Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на занятті, які знання отримали, що сподобалось тощо.

В кінці кожного заняття виконується поспівка « До побачення».

Заняття 3. « Твоя палітра уяви».

Обладнання: дошка з правилами, плакат « Твоя палітра уяви», фортепіано, кольорові олівці, фломастери, маркери, ватман, бум ага формату А4, диригентська паличка, мікрофон, звукопідсилююча апаратура, аудіо записи музичного матеріалу.

Хід заняття.

Вступна частина.

Ведуча. Вітаю , шановні учні. Сьогодні наше заняття присвячене музичному малюнку. Ви ж любите малювати? От і добре. Тож давайте починати.

Вправа – роз співка (Ритуал) «Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Основана частина.

Ведуча. Послухайте, будь ласка, історію яка трапилася в одному оперному театрі з інструментами симфонічного оркестру, які музиканти залишили на ніч після дуже пізньої репетиції. І, як завжди, ми будемо слухати її під музичний супровід, а саме – під звучання симфонічного оркестру. Ви ж пам'ятаєте , що таке симфонічний оркестр та його склад?

Вправа.«Казка про те, як іноді оживають музичні інструменти».

Мета: активізація опорних знань, розвиток уваги, уяви, творчого мислення, креативності.

Ведуча.« В одному звичайному місті сталася не звичайна історія.

В центрі міста, біля дуже гарного, ошатного фонтану, який щодня безперестанку вистрілював у повітря діамантовими водними струменями, розташувалася будівля величного, схожого на казковий палац принцеси, Оперного Театру.

Оперний Театр славився яскравими концертами , виставами та чарівними мелодіями.

Одного разу в Оперному Театрі була дуже пізня репетиція. На ранок музикантів симфонічного оркестру чекала наступна репетиція. Вони залишили свої інструменти на ніч у темряві, у оркестровій ямі.

Та як виявилось, та ніч була не звичайною!

По фойє Оперного Театру пролетіла блискача кольорова димка, прозвучала така гарна мелодія, що раніше ні хто в житті її не чув! І музичні інструменти, які тихенько спочивали на стільцях у оркестровій ямі, почали оживати!

Першою прокинулась Пані Віолончель. В неї було дуже гарне звучання – глибокий, оксамитовий тембр. Вона промовила : « О, чому так темно і тихо? Це що, знову ніч? Дуже цікаво, що зараз сниться моєму смичку?»

Їй відповів тоненький дзвінкий голос Флейти Піколо : « Мені здається, що вашому смичку сниться, що він метелик, та літає над гарними квітами та зеленими луками! Я навіть і зараз чую, як бринять струмки та співають пташки». Флейта Піколо засміялась так дзвінко , що прокинулись інші інструменти симфонічного оркестру.

« Та годі вам гомоніти !»- пролунав сердитий , низький голос Містера Контрабаса. Я чую, як в горах крокують могутні Велетні! І саме я супроводжую кожен їхній крок своїми басовими ходами.

До розмов приєдналася Старовинна Скрипка. Вона звучала, як мелодія забути давно літ: « А я уявляю, як кружляю на балу. Звучить сюїта! І кожен танець мене супроводжує галантний кавалер! Як гарно!»

Тут почувся голосочок Маленького Кларнета: « А мені здається, що я танцюю з Лісовими Феями! Мої нотні пасажі змушують їх шелестіти прозорими крильцями та високо злітати до блакитних небес !»

А тут вступив у розмову власний голос Золотої Труби : « Годі уявляти такий дріб'язок! Лицарі, турніри, фанфари! Ось що важливо!»

Дзвінки Тарілки аж зіскочили зі своїх стійок: « А ми постійно думаємо про салюти, феєрверки! Блискучі гучні спалахи світла – завмираємо від захоплення! Дзень–дзень – дзень!»

До загального шуму приєдналися інші інструменти – в оркестровій ямі стало дуже гучно. Всі намагалися поділитися своїми мріями та уявленнями. Кожен музичний інструмент вважав, що його бажання найважливіші! Через те, що поступово звуки ставали все гучніше, в оркестровій ямі почалася какофонія!

Раптом на весь Оперний Театр прогримів грім! То не витримали какофонії Мудрі Литаври. Всі інструменти замовкли!!! Після кількох глибоких ударів Мудрі Литаври сказали: « Наші мрії – це історії битв та перемог, це мальовнича природа, це – подих вітру! Ми – серце Оперного Театру, і в наших уявленнях музичний пульс всього світу! Уявлення кожного дуже важливі!!!»

Весь симфонічний оркестр був зачарований мудрістю Литавр! Та тільки музичні інструменти почали знов перемовлятися між собою – у фойє оперного театру пролетіла блискуча кольорова димка, прозвучала така гарна мелодія, що раніше ні хто в житті її не чув, і зійшло сонце. Закінчилася ніч, а інструменти симфонічного оркестру заснули в очікуванні ранньої репетиції у величному Оперному театрі, що схожий на казковий палац принцеси.»

Ведуча. Ось таку казку ми послушали. А зараз , як і обіцяла, ми будемо малювати. Як завжди, на наших заняттях ми все виконуємо під музичний супровід.

Опис вправи. Учням пропонується уявити, що музичний інструмент – це жива істота, та намалювати будь який музичний інструмент , дати йому ім'я, та максимально малюнком передати характер звучання обраного інструменту.

Ведуча. Учні, ми з вами продовжуємо наше заняття, присвячене малюванню під музику. Пропоную перейти до наступної вправи. Ви знаєте, що у кожного великого музичного колективу є свій керівник – диригент. То ж пропоную вправу – гру, де диригентом може побути кожен бажаючий. Тільки наш диригент буде керувати не музичним колективом, а вашими олівцями! Тобто, оркестром художників!

Вправа – гра « Диригентська паличка»

Мета: розвиток уяви, уваги ; творчого, креативного мислення; самовираження та індивідуальності; розвиток уваги та концентрації.

Опис вправи. Один учасник обирається на роль диригента. Йому в руки дається диригентська паличка. Перед початком малювання домовляються про

значення жестів (наприклад, рух палички в гору – динамічний відтінок «Форте», рух вниз – «Піано») Всі інші учні під супровід малюють лінії, штрихи, фігури щоб максимально передати характер твору і жести «диригента».

Заключна частина.

Ведуча. Учні, вам сподобалось сьогодні малювати під музику? У вас дуже гарно вийшло, і як що не заперечуєте, давайте з наших малюнків створимо галерею.

Настав час для традиційного обговорення нашого заняття. Для цього нам буде потрібен чарівний мікрофон.

Вправа (ритуал) «Чарівний мікрофон».

Мета: рефлексія, підведення підсумків.

Опис вправи. Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на занятті, які знання отримали, що сподобалось тощо.

В кінці кожного заняття виконується поспівка «**До побачення**».

Заняття 4. «Консонанси та дисонанси. Без них ніяк!»

Обладнання: дошка з правилами, стенд з написом «Консонанси та дисонанси. Без них ніяк!», фортепіано, аркуші із списком повсякденних речей, ручки, мікрофон, звукопідсилююча апаратура, аудіо записи музичного матеріалу.

Хід заняття.

Вступна частина.

Ведуча. Добрий день, учні. Сьогодні ми з вами будемо говорити про контрасти у мистецтві. Завітаємо у гості до консонансів та дисонансів. Ми з вами раніше знайомились із значенням цих слів. Та все ж таки нагадаю, що консонанс – це гарне, злагожене звучання у музиці, а дисонанс – напружене, гостре поєднання звуків.

Вправа – розспівка (ритуал) «Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Основна частина.

Ведуча. Учні, ми зараз будемо прослуховувати різні види інтервалів та акордів. Серед них будуть консонанси та дисонанси. Ваше завдання визначити, який звучав акорд чи інтервал, та пояснити, як можна їх використовувати у повсякденному житті.

Вправа «Слуховий аналіз»

Мета: актуалізація опорних знань, розвиток різних видів музичного слуху; розвиток емоційного відчуття; розвиток креативного мислення.

Опис вправи. Учням пропонується прослухати інтервали і акорди, контрастних за звучанням, навести приклад, з чим або з ким асоціюється певний акорд або інтервал. Дати назву кожній музичній побудові (наприклад,

зменшений тризвук – дисонанс – розбите скло; чиста квінта – консонанс – кришталевий ручай).

Ведуча. А як ви думаєте, чи потрібні нам у житті музичні дисонанси? Правильно, вони нам потрібні для вираження емоцій у музичних творах, створення очікування та напруги, збагачення гармонії. Простими словами, це «спеції» у музиці. Тож пропоную зробити наступну вправу. Ми будемо виконувати рухи під музику. Тільки треба слідувати тим правилам, які я озвучу.

Вправа «Навпаки».

Мета: розвиток уваги, емоційної виразності через рух; розвиток координації; усвідомлення тілесних реакцій, розвиток творчого мислення.

Опис вправи. 1 етап. Учасники прослуховують контрастні музичні композиції, виконуючи хореографічні, драматичні рухи відповідно до характеру: злагожене звучання музики – рухи плавні, гармонійні, можливе поєднання в пари. Гостре звучання у музичних прикладах – рухи відповідні – різкі, швидкі.

2 етап. Ведуча пропонує зробити все навпаки. Коли звучить консонанс - рухи стають різкими, а коли дисонанс – навпаки, плавними.

Бажано характер рухів передавати емоціями на обличчі.

Ведуча. Діти, давайте ми з вами уявимо, що речі, які нас оточують щодня – меблі, побутова техніка, їжа, рослини, домашні тварини, телефон тощо можна поділити на консонанси та дисонанси. Наступне завдання саме про це.

Вправа «Консонанси та дисонанси у повсякденні»

Мета: розвиток креативності.

Опис вправи: Кожному учаснику дається аркуш паперу, на якому написано 20 речей, які постійно присутні у повсякденному житті дитини. Їх потрібно порівно розділити на консонанси та дисонанси за бажанням учасника, пояснивши письмово свій вибір. Наприклад, «телефон – це дисонанс, бо мама свариться, як що я довго з ним сиджу» або «моя кішка – це консонанс, бо я почуваю себе добре, як вона дрімає біля мене».

Заклучна частина.

Вправа (ритуал) «Чарівний мікрофон».

Мета: рефлексія, підведення підсумків.

Опис вправи. Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на занятті, які знання отримали, що сподобалось тощо.

В кінці кожного заняття виконується поспівка «До побачення».

Заняття 5. «Кольорові мелодії».

Обладнання: дошка з правилами, стенд з написом «Кольорові мелодії», фортепіано, картки з музичним матеріалом, набір кольорових карток з елементами музичної мови, кольорові картки для «диригента», кольорові олівці, мікрофон, звукопідсилююча апаратура, аудіо записи музичного матеріалу.

Хід заняття.

Ведуча. Доброго дня, шановні учні. Ми знову зустрілися на нашому не звичайному занятті, яке сьогодні буде присвячене мелодіям, де кожна нота – це яскравий колір, що переплелися у веселкові партитури.

Вправа – роз співка (ритуал) «Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Основна частина.

Ведуча. Багато відомих композиторів наголошували на тому, що кожна нота та кожна музична тональність має свій колір. Ми з вами зробимо таку вправу. На кожній партії я поклала нотні листки із записами мажорних та мінорних гам. Назви також підписані. Ми з вами їх заспіваємо сольфеджуванням, тобто з називанням нот та знаків альтерації. А потім ви їх розфарбуєте в ті кольори, які відчуєте під час проспівування.

Вправа «Кольорова тональність»

Мета: розвиток звуковисотного слуху, емоційної виразності, уяви, креативності.

Опис вправи: У кожного учасника набір карток з написаними мажорними та мінорними тональностями до 3-х ключових знаків. Учні співають мажорні та мінорні гами сольфеджуванням. Після проспівування пропонується розфарбувати картки у будь який колір, та пояснити, чому саме цей колір обрали.

Ведуча. Кольоровими можуть бути не тільки гами та тональності, а ще й засоби музичної виразності. Зараз ми з вами виконаємо пісню «Сонячний віночок» різними динамічними відтінками. А саме якими – нам розкажуть кольори.

Вправа «Яскравий спів».

Мета: розвиток музичного слуху, пам'яті, уваги, уяви; збагачення словникового запасу; розвиток креативності.

Опис вправи. Учасникам демонструється набір кольорових карток. Кожному кольору відповідає певний елемент музичної мови, динамічний відтінок, емоція та техніка виконання, а саме:

Червоний – співаємо на «Форте», енергійно, у другій октаві.

Синій – співаємо на «Піано», плавно, у першій октаві.

Жовтий – співаємо весело, на «Стакатто», роблячи акцент на першу долю у такті.

Зелений – співаємо дуже спокійно, з «Повітрям» у голосі.

Помаранчевий – імпровізаційний спів.

Фіолетовий – співаємо у темпі «Адажіо».

Рожевий – співаємо у темпі «Престо».

Ведуча показує картки у випадковому порядку, кожен учень співає попередньо вивчену пісню у незвичайному виконанні, відповідно до «характеру» кольору.

Ведуча. Продовжує нашу зустріч наступна вправа. Ми зараз згадаємо нашу вокально - хорову роботу. Відтепер ви всі – кольоровий хор.

Вправа « Кольорова партитура».

Мета: робота у команді; розвиток гармонічного слуху; розвиток уваги, уяви, творчих здібностей.

Опис вправи. Учасників розділяють на групи. Кожній групі присвоюється свій колір. Пропонується виконати українську народну пісню «Журавель»(попередньо вивчену). Ведуча «диригує» кольорами, показуючи , коли повинна вступити та чи інша група або групи учасників.

Заклучна частина.

Вправа (ритуал) « Чарівний мікрофон».

Мета: рефлексія, підведення підсумків.

Опис вправи . Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на занятті, які знання отримали, що сподобалось тощо.

В кінці кожного заняття виконується поспівка« До побачення».

Заняття 6. « Ритм - всьому голова».

Обладнання: дошка з правилами, стенд з написом «Ритм – всьому голова », барабанна установка, барабанні палички, фортепіано, мішечок з різними предметами, картки з ритмічним матеріалом, коло зі стрілкою, мікрофон, звукопідсилююча апаратура, аудіо записи музичного матеріалу.

Хід заняття.

Вступна частина.

Ведуча. Вітаю шановних учасників на черговій зустрічі. Сьогодні вона присвячена серцю музики – ритму.

Вправа – роз співка (ритуал)«Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Основна частина.

Ведуча. З наших уроків сольфеджіо ви знаєте, яке значення має ритм та ритмічна пульсація у музиці. Дійсно, ритм – не тільки серце музичної країни, а ще й голова. А щоб в цьому переконатися, пропоную виконати цікаві вправи.

У мене є чарівні барабанні палички. Давайте уявимо, що вони можуть вами керувати.

Вправа «Барабанні палички».

Мета: розвиток ритмічного слуху; розвиток командної згуртованості; розвиток уваги;

Опис вправи. Учасники стають колом. Ведуча барабанними паличками, стукаю по поверхні столу, виконує різні ритмічні рухи, які учні повинні повторити: кроки на місці у різному темпі (повільно, помірно, швидко), поступово збільшуючи або зменшуючи темп, таким же чином – кроки назад,

кроки уперед, біг на місці тощо. Коли ведуча робить палички «навхрест» - кожен учасник обіймає сусіда.

Ведуча. Шановні учні, у мене є ритмічна та запальна мелодія, якій дуже потрібен супровід ударних інструментів. Тільки замість звичних інструментів вам потрібно використати підручні матеріали, які є у моєму, вже вам знайомому, чарівному мішечку.

Вправа « Ритмічний оркестр »

Мета: розвиток відчуття ритму, розвиток ритмічного слуху, розвиток уяви, розвиток креативності.

Опис вправи. У непрозорому мішечку знаходять різні предмети: маленькі іграшки, геометричні фігури, шматочки різних матеріалів (папір, пластик, дерево, фольга, залізо тощо). Кожен учасник з мішечка бере два - три предмети, які йому треба використати в якості шумового музичного інструменту, та створити супровід під мелодію. Вправа виконується спочатку індивідуально, потім виконується у групі.

Ведуча. Учні, я думаю, що ви із самого початку зустрічі помітили, що щось стоїть серед нашої кімнати, прикрите тканиною. Є думки стосовно того, що це може бути? (Відповіді учнів.) Хочете, щоб ця завіса відкрилася? Тоді для цього треба виконати наступну вправу.

Вправа « Оплески ».

Мета: розвиток почуття ритму, ритмічного слуху, розвиток вміння передавати ритм за допомогою рухів.

Опис вправи. На поверхні столу розташовуються по колу зображені на картках різні ритмічні малюнки . У центрі столу – круг зі стрілкою, яку можна крутити. Учасникам пропонується покрутити стрілку, та потрібно поплескати у долоні той ритмічний малюнок, на якому зупинилась стрілка. Учні плескають ритмічний малюнок у дві сторони.

Ведуча. Що ж, ви відмінно попрацювали, а я , як і обіцяла, показую вам те, що було приховано. Знаєте, що це? Так, це барабанна установка. І саме її називають серцем оркестру, ансамблю або будь якого інструментального колективу. І зараз кожен з вас спробує себе в якості головного музиканта.

Вправа « Серце оркестру ».

Мета: розвиток ритмічного слуху, творчого музикування, уяви; розвиток креативності.

Опис вправи. Кожен учасник сідає за барабану установку, отримує барабанні палички. Ведуча вмикає динамічні музичні уривки, учень грає на барабанах.

Заключна частина.

Вправа (ритуал) « Чарівний мікрофон ».

Мета: рефлексія, підведення підсумків.

Опис вправи. Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на

занятті, які знання отримали, які емоції переживали, що сподобалось, що не сподобалось тощо.

В кінці кожного заняття виконується поспівка «До побачення».

Заняття 7. «Оркестр мрії».

Обладнання: дошка з правилами, стенд з написом «Оркестр мрії», фортепіано, дитячі музичні інструменти, картки із зображенням музичних інструментів, мікрофон, звукопідсилююча апаратура, аудіо записи музичного матеріалу.

Хід заняття.

Вступна частина.

Ведуча. Добрий день, учасники. Сьогодні ми будемо говорити про найголовніший колектив музикантів – оркестр.

Вправа – розспівка (ритуал) «Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Основна частина.

Ведуча. Шановні учні, ви вже другий рік, а хто й третій, навчаєтеся у нашій мистецькій школі. Вами вже обрана була спеціальність – хтось з вас навчається співам, а хтось – грі на музичних інструментах. Та зараз пропоную помінятися місцями.

Вправа «Обмін ролями».

Мета: актуалізація опорних знань, налаштування на творчість, розвиток музичного слуху та сприймання, сприяння згуртованості учнів, створення позитивної психологічної атмосфери.

Опис вправи. Пропонується зіграти та заспівати разом вивчену заздалегідь українську народну пісню «Ой, у полі жито». Учні вокального відділу отримують музичні інструменти учнів інструментального відділу (гітари, бандуру, піанолу, ксилофон), інструменталістам пропонується співати в цій музичній композиції. Виконання можна записати на відео для аналізу та обговорення результату.

Ведуча. А зараз послухайте, будь ласка, мелодію, що я виконаю на фортепіано. Ваше завдання – її максимально повторити. Тільки для цього у кожного буде свій інструмент.

Вправа «Музичний ланцюжок».

Мета: розвиток уваги, уяви, музичної пам'яті, креативності, уміння елементарного музикування; робота в команді.

Опис вправи. На поверхні столу розкладені перевернуті картки із зображенням музичних інструментів: сопілки, металофону, ксилофону, фортепіано, маракасів, гітари, бубна. Учасники «в сліпу» обирають картку з інструментом, та отримують зображений інструмент. Ведуча грає мелодію – учасник повинен повторити цю мелодію максимально, не зважаючи на особливості отриманого інструменту. В кінці – всі об'єднуються в оркестр.

Ведуча. Ми вже з вами грали на різних музичних інструментах. А в наступній вправі всі музичні інструменти замінять наші голоси. От же, ви тепер – симфонічний оркестр.

Вправа « Вокальний оркестр »

Мета: активне залучення у процес створення елементарних музичних форм, розвиток почуття ритму, розвиток звуковисотного слуху, реалізація творчих здібностей кожного учня.

Опис вправи. Учнів поділяють на групи , по 2- 3 чоловіка. Ведуча дає завдання: перша група – це скрипки, друга - контрабаси, третя – труби, четверта – валторни, п'ята – ударні інструменти. Під мелодію, у виконанні симфонічного оркестру учасники проспівують партії, наслідуючи звук заданого інструменту.

Заклучна частина.

Вправа (ритуал) « Чарівний мікрофон ».

Мета : рефлексія, підведення підсумків.

Опис вправи. Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на занятті, які знання отримали, які емоції переживали, що сподобалось , що не сподобалось тощо.

В кінці кожного заняття виконується поспівка «До побачення».

Заняття 8. « Музика може говорити без слів ».

Обладнання: дошка з правилами, стенд з написом «Музика може говорити без слів », фортепіано, пальчикові фарби, ватмани, мікрофон, звукопідсилююча апаратура, аудіо записи музичного матеріалу.

Хід заняття.

Вступна частина.

Ведуча. Вітаю, шановні учасники. Сьогодні ви дізнаєтесь про те, що музика може чудово говорити, допомагати у спілкуванні, при цьому не сказавши ні слова. Вона може розповідати історії, малювати картини, і створювати різні образи у нашій уяві.

Вправа – розспівка (ритуал) «Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Основна частина.

Ведуча. Ви всі знаєте таку гру, яка називається « Крокодил ». А ми зараз з вами пограємо у музичного «Крокодила».

Вправа – гра « Музичний крокодил ».

Мета: створення позитивної психологічної атмосфери; розвиток уяви ; створення вільної ігрової атмосфери, розвиток креативності.

Опис вправи. Обирається один учасник, якому дається в навушниках прослухати відому сучасну пісню. За допомогою рухів, не використовуючи

слова, учасник повинен показати назву або текст пісні всім іншим учасникам. Учень, який відгадує, стає наступним, хто слухає та показує.

Ведуча. Зараз з вами ми будемо займатися малюванням під музику. Під музичні фрагменти вам потрібно створити малюнок. Скільки фрагментів – стільки й малюнків.

Вправа « Звукозапис фарбами».

Мета: стимулювання уяви та фантазії, розвиток асоціативного мислення, активізація пізнавальної діяльності.

Опис вправи. Учасникам дається прослухати п'ять музичних контрастних фрагментів. Тільки після прослуховування всіх учні починають малювати. Малюють пальцями та руками, без допомоги пензлів. Кожному малюнку потрібно дати номер та назву, пояснити, чому саме учасник намалював, та що відчував при прослуховуванні музики.

Ведуча. А зараз на нас чекає доволі рухлива вправа. Ми будемо танцювати!

Вправа « Фігури».

Мета: розвиток координації рухів, розвиток уваги, створення позитивної психологічної атмосфери.

Опис вправи. Учасникам пропонується виконувати хореографічні рухи відповідно до характеру музичних інструментальних творів, які ведуча вмикає без пояснень. Потім ведуча пояснює, що за музика звучить, як називається, і про що хотів сказати композитор цим твором. Знову пропонує учням виконати танець вже після пояснення змісту. Ця вправа обговорюється відразу, після закінчення. Питання ведучої для аналізу: Які образи виникали під час першого прослуховування? Чому саме такі рухи обрали? Чи змінилось ставлення до музики, коли ведуча розповіла, про що говорить музика?

Заключна частина.

Вправа (ритуал) « Чарівний мікрофон».

Мета: рефлексія, підведення підсумків.

Опис вправи. Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на занятті, які знання отримали, які емоції переживали, що сподобалось, що не сподобалось тощо.

В кінці кожного заняття виконується поспівка « До побачення».

Заняття 9. « Музична лабораторія»

Обладнання: дошка з правилами, стенд з написом «Музична лабораторія », скляні пляшки, вода, кольорові фарби, залізні палички, інструментальний тюнер, синтезатор, картки для вправи, мікрофон, звукопідсилююча апаратура, аудіо записи музичного матеріалу.

Хід заняття.

Вступна частина.

Ведуча. Добрий день, учасники. Ми знову зустрілися з вами у цьому затишному класі для музикування. Ви вже дуже багато знаєте про можливості музики. Думаю, що сьогодні ви отримаєте нові знання! Ми будемо проводити дослідження, як справжні вчені.

А почнемо ми не зі звичної розпівки, а нової. А допоможе нам дуже цікавий інструмент – синтезатор.

Вправа – розпівка «Розлетілись файно звуки».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Опис вправи. Під супровід синтезатора, використовуючи різні звуки, різні інструменти виконується розпівка за секвенцією, підвищуючись на півтона у висхідному та низхідному русі.

Ведуча. Учні, ви почули, як цікаво звучить синтезатор у супроводі розпівки?

А зараз використаємо такий же спосіб супроводу у нашій розпівці – ритуалі.

Вправа – розпівка (ритуал) «Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент, розвиток уяви.

Опис вправи. У акомпанементі до розпівки – ритуалу використовуються синтезаторні звуки. Також виконується по секвенції.

Основна частина.

Ведуча. Як я обіцяла раніше, ми з вами будемо проводити справжні дослідження, як великі науковці. Тож запрошую вас всіх до нашої музичної лабораторії. І, звичайно, нам потрібна уніформа. Ми з вами повинні одягнути спеціальні халати для вчених. А одягатися ми будемо під музичний супровід.

Вправа «Музичний гардероб».

Мета: розвиток командної згуртованості, створення позитивної психологічної атмосфери, отримання задоволення від прослуховування музики.

Опис вправи. Учасників поділяють на три команди. Кожній команді видаються халати за кількістю учасників. Їх потрібно не просто одягнути, а під час одягання придумати пантоміму під музичний супровід з відповідними емоціями та рухами до характеру музики (музика бадьора, швидка; сумна, повільна; романтична, ніжна). Проводиться у два етапи: перший – кожна команда прослуховує свій музичний фрагмент, обговорення плану дій; другий етап – прослуховування музики з пантомімою.

Ведуча. Шановні учні, запрошую до хімічного відділу нашої музичної лабораторії. У нас є пляшки та склянки з водою. Давайте спробуємо створити ноти і зіграти на них мелодію.

Вправа «Музика у пляшці».

Мета: розвиток креативності, уяви; емоційне розвантаження через експерименти зі звуком.

Опис вправи. У скляні прозорі пляшки різної форми та розміру потрібно налити таку кількість води, щоб при простукуванні по ним залізними паличками звучали ноти звукоряду першої октави від «До». Для точного визначення висоти звуку пляшки використовується інструментальний тюнер. У кожній пляшці вода зафарбовується, щоб вийшов кольоровий звукоряд. Після «налаштування» пляшок учні за бажанням грають не великі мелодії.

Ведуча. У виконанні наступної вправи нам допомагатиме сьогоднішній друг – синтезатор.

Вправа «Звуковий пейзаж».

Мета: розвиток уваги, уяви, креативності; стимулювання до командної роботи.

Опис вправи. Учасників поділяють на команди по 2-3 особи. Кожна команда отримує картку із завдання зробити ілюстрацію електронними звуками місця або явища, прописаного на картці, а саме: «космічна пригода», «печера скарбів», «таємничий ліс», «підводний світ», «політ дракона», та створити власну маленьку казку. Ведуча може допомагати знайти сети звуків. Послідовність, гучність та тривалість обирають самі учасники.

Заклучна частина.

Вправа (ритуал) «Чарівний мікрофон».

Мета : рефлексія, підведення підсумків.

Опис вправи. Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на занятті, які знання отримали, які емоції переживали, що сподобалось, що не сподобалось тощо.

Поспівка «До побачення» виконується в супроводі синтезатора.

Заняття 10. «Ключі від музичного світу».

Обладнання: дошка з правилами, стенд з написом «Ключі від музичного світу», фортепіано, мішечки з різними матеріалами, кольорові олівці, мікрофон, звукопідсилююча апаратура, аудіо записи музичного матеріалу.

Хід заняття.

Вступна частина.

Ведуча. Вітаю, учні. Ви чудово знаєте, щоб увійти до будь якого приміщення, потрібно відкрити двері. Іноді ці двері можуть бути закритими – тоді нам допоможе ключ. В музичному світі існує також безліч ключів. Саме про це буде йтися мова на нашому занятті.

Вправа – розспівка (ритуал) «Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Ведуча. Діти, пропоную зараз заспівати пісні про скрипковий та басовий ключ.

Вправа – пісня «В світі ключиків багато».

Мета: розвиток звуковисотного слуху, створення позитивної психологічної атмосфери, отримання задоволення від співу.

Опис вправи. Учасникам пропонується заспівати пісню з різними видами динаміки, наприклад: хлопці співають гучно, а дівчатка – тихо, і навпаки; хлопці сьогодні співають як ляльки Барбі, а дівчатка – як трансформери; дівчата сьогодні в ролі ведмедів, хлопці – як кошенята тощо.

Ведуча. Ми з вами неодноразово говорили про значення музичних ключів у творі. Саме вони визначають, як буде звучати музика. А ви сьогодні можете визначити, як гарно можуть виглядати наші музичні ключі. І завжди нас виручать чарівні мішечки.

Вправа «Створи ключ».

Мета: розвиток креативності, робота в команді.

Опис вправи. Учасників ділять на дві команди. Одна команда отримує завдання створити басовий ключ, інша – скрипковий. Кожній команді дається мішечок з різними матеріалами – кольоровий папір, пластик, картон, фольга, поліетилен, клей, ножиці. За 10 хвилин кожна команда повинна зробити максимально великий та гарний ключ з підручних матеріалів.

Ведуча. Тепер ми будемо малювати. Нехай у ваших малюнках музичні ключі оживуть!

Вправа «Музикомалювання».

Мета: розвиток уваги, уяви, креативності, релаксація під музику у процесі малювання.

Опис вправи. Учасникам потрібно обрати будь який музичний ключ, та «оживити» його, намалювати наче живу істоту. Вправа відбувається під супровід спокійної музики.

Заклучна частина.

Вправа (ритуал) «Чарівний мікрофон».

Мета: рефлексія, підведення підсумків.

Опис вправи. Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на занятті, які знання отримали, які емоції переживали, що сподобалось, що не сподобалось тощо.

В кінці кожного заняття виконується поспівка «До побачення».

Заняття 11. «Майстерня звуків».

Обладнання: дошка з правилами, стенд з написом «Майстерня звуків», фортепіано, ударні, шумові та духові музичні інструменти, синтезатор, мікрофон, звукопідсилююча апаратура.

Хід заняття.

Вступна частина.

Ведуча. Вітаю, шановні учасники. Сьогодні запрошую у мандрівки до майстерні звуків.

Вправа – розспівка (ритуал) «Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Основна частина.

Ведуча. Ви вже маєте уявлення про те, як звучать звуки музичних та шумових інструментів. Я пропоную створити нову партитуру, щоб вона зазвучала новими, яскравими барвами!

Вправа « Оркестрова партитура »

Мета: створення позитивної психологічної атмосфери; розвиток умінь працювати у команді; розвиток уваги, уяви, креативності.

Опис вправи. Учасників поділяють на дві команди. Першій команді даються на вибір музичні інструменти: шумові, ударні, струнні, фортепіано, синтезатор. Учасники команди повинні швидко домовитися, та зіграти разом музичну імпровізацію. Члени другої команди на час репетиції першої команди залишають кабінет. Потім друга команда повертається у кабінет. Учасники першої команди грають свій придуманий твір. У цей час учасники другої команди стоять спиною до оркестрантів – їх тільки чути, дивитися не можна. Після прослуховування учасників першої команди, друга команди повинна максимально точно відтворити музику, що грала перша команда, обравши підходящі інструменти.

Ведуча. А зараз я запрошую у гості до Магістра Звуків. Прошу активно долучитися до створення музичної казки.

Музична казка: « Магістр Звуків та його майстерня ».

Мета: стимулювання музичної діяльності, розвиток сприймання сюжету, музики та образів, розвиток уваги, уяви.

Опис. Обираються дійові особи:

- Магістр Звуків(роль ведучої) ;
- Маленька Крапелька(грає на металофоні);
- Сердитий Барабан (грає на малому барабані);
- Тендітна Флейта (грає на сопілці);
- Веселий Дзвіночок (грає на дзвіночках) ;
- Таємничий Шепіт (грає на дощаниці).

Ведуча читає текст, а учні, яких обрали на ролі, за допомогою музичного супроводу ілюструють текст казки.

Ведуча. Події розгортаються у Майстерні Звуків, де народжуються музичні історії.

Магістр Звуків. Ласкаво прошу до моєї Майстерні Звуків, де щодня народжуються дивовижні мелодії та звуки, які нас оточують щодня.

О, до мене вже поспішає цікава гостя Маленька Крапелька (звук металофона).

Маленька Крапелька. Ой, як у вас тут гарно ! Скільки тут всього незвичайного!

Магістр Звуків. Дійсно, Крапелько. Кожна частинка моєї майстерні має свій особливий звук. Ось познайомся, це Сердитий Барабан (звук барабана).

Маленька Крапелька. Ой, як гучно! Він завжди такий сердитий?

Магістр Звуків. Не завжди, крапелько. Просто Сердитий Барабан(звук барабану) хоче постійно бути виразним, ритмічним та сильним. Коли потрібно зіграти щось енергійне – без Сердитого Барабану (звук барабану) ніяк. Поглянь сюди, знайомся, це – мадам Витончена Флейта(звук сопілки).

Маленька Крапелька. Ой, яка гарна мелодія! Ніжна та лагідна!

Магістр Звуків. Так, Витончена Флейта (звук сопілки)гарно розповідає ніжні, лагідні історії про спів пташечок на світанку, про те, як ніжний вітерець перебирає маленькими листочками. О, чуєш цей чарівний дзвін? Це Веселий Дзвіночок (звук дзвіночків).

Маленька Крапелька. Він такий веселий! Аж захотілось посміхнутися!

Магістр Звуків. Це точно! Веселий Дзвіночок приносить радість, легкість та відчуття свята! А іноді у нас гостює Таємничий Шепіт (звук дощаниці). Він розповідає нам про таємничі сни, про найпотаємніші думки та секрети. Бачиш, Маленька Крапелько у кожного звуку у нашій майстерні своє місце. Вони всі важливі для музичного світу – Сердитий Барабан, Тендітна Флейта, Веселий Дзвіночок та Таємничий Шепіт.

Під час слухання казки, коли ведуча називає дійову особу, учасник, що виконує роль дійової особи, повинен ілюструвати музичним інструментом щоразу.

Заклучна частина.

Вправа (ритуал) « Чарівний мікрофон».

Мета: рефлексія, підведення підсумків.

Опис вправи. Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на занятті, які знання отримали, які емоції переживали, що сподобалось, що не сподобалось тощо.

В кінці кожного заняття виконується поспівка «До побачення».

Заняття 12. « Фінальний акорд».

Обладнання: дошка з правилами, стенд з написом «Фінальний акорд », фортепіано, ударні, шумові та духові музичні інструменти, синтезатор, мікрофон, звукопідсилююча апаратура, аудіо записи музичного матеріалу.

Хід заняття.

Вступна частина.

Ведуча. Добрий день, шановні учні. Наша подорож по великій, фантастичній музичній країні добігає фіналу. Пропоную сьогодні згадати найяскравіші моменти наших зустрічей.

Вправа – розспівка (ритуал) «Добрий день».

Мета: розігрів голосового апарату, зняття напруги, організаційний момент.

Основна частина.

Вправа «Вокальна або інструментальна імпровізація»

Мета: стимулювання музичної уяви та фантазії, розвиток вокальних навичок, звуковисотного слуху, креативності.

Опис вправи. Учасникам пропонується самостійно обрати музичний матеріал для виконання. Це може бути раніше вивчені твори за програмою закладу, твори, які виконувалися в межах розвиткової програми, а також будь які інші твори, які подобаються учасникам. Вправа проводиться у формі концерту. Ведуча оголошує кожного учасника, що бажає виступити, його підтримують гучними оплесками.

Ведуча. Шановні учасники, пропоную зробити ще одну веселу вправу.

Вправа « Обіймашки».

Мета: отримання позитивних емоцій, створення гарного психологічного клімату у групі.

Опис вправи. Під веселий, активний, динамічний музичний супровід учасники рухаються бігом по колу у різні сторони. Музика вимикається – учасник знаходить пару для обіймів. І так повторюється декілька раз.

Заключний етап.

Ведуча. Наші незвичайні уроки підійшли до кінця. Ми чудово попрацювали протягом всього часу. Сподіваюсь, що ви отримали масу задоволення.

А зараз, як і завжди, ритуал – обговорення нашого заняття.

Вправа « Чарівний мікрофон».

Мета: рефлексія, підведення підсумків.

Опис вправи. Учні сідають колом. Під звуки спокійної музики передають мікрофон один одному, в який говорять про те, що було сьогодні на занятті, які знання отримали, що сподобалось тощо.

Вправа - поспівка «До побачення».